

Christine Jensen

Selvstendige sammen

En kvalitativ studie av minoritetsrådgivning i grupper på videregående skole

Masteroppgave i pedagogikk, retning rådgivning

Trondheim, våren 2010

Veileder: Eleanor Allgood

Pedagogisk institutt

Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse

Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet

Trondheim

Sammendrag

Fokus i denne oppgaven er minoritetsrådgivning i videregående skole. Studien oppgaven er basert på er knyttet til et av Integrerings- og mangfoldsdirektoratets (IMDi) tiltak for å forhindre tvangsekteskap. Dette tiltaket innebærer ansettelse av minoritetsrådgivere i videregående skole. Min studie tar utgangspunkt i dette tiltaket og fokuserer særlig på minoritetsrådgivning i grupper.

Min teoretiske forforståelse er preget av multikulturell rådgivningsteori, teori om grupperådgivning og av perspektiv på kultur og kulturforståelse.

Oppgaven er basert på en kvalitativ studie av tre rådgiveres erfaringer med grupperådgivning for minoritetsungdom, en jakt på gode grep. Studiens funn presenteres gjennom tre kategorier. Kategoriene er et produkt av en analyse av forståelsen av hva grep er og kan være. En tredeling utkrystalliserte seg: Grupperådgivning som grep, rådgivernes ferdigheter, samt grupperådgivningens form og innhold.

Oppsummert viser min studie at rådgivernes innstillinger og tro på grupperådgivning som arbeidsform har betydning for utformingen av rådgivningen. De arbeider med en bred tilnærming til ungdommenes utfordringer, gjennom å tilby en rekke varierte aktiviteter. Rådgiverne er opptatt av å gi ungdommene økt bevissthet og utvidet kunnskap som verktøy i sin dialog med sine omgivelser. Ungdommenes sosiale kontekst anerkjennes og inkluderes i rådgivningen.

Forord

Denne mastergradsoppaven markerer slutten på en lang og spennende studietid. Veien frem til denne oppgaven har vært lang og innholdsrik. Mastergradsoppgaven min gjenspeiler et interessefelt som har fulgt meg gjennom flere ulike fagretninger, og jeg har opplevd det som en styrke å ha med meg flere faglige perspektiv i arbeidet med oppgaven.

Mange flotte mennesker har bidratt til at oppgaven har blitt det den har blitt. Først og fremst vil jeg rette en stor takk til informantene mine, takk for at dere delte av dere selv og deres erfaringer med meg. Det har vært en glede å treffe dere og bli inspirert av den jobben dere gjør. Takk også til IMDi for tillatelse til å intervjuje rådgiverne.

Jeg ønsker å takke alle fantastiske studievenner jeg har møtt i løpet av studietiden min, jeg har lært så mye av dere. Takk til dyktige og inspirerende forelesere og veiledere. Ikke minst takk til Eleanor, min veileder i arbeidet med masteroppgaven. Gjennom hele rådgivningsstudiet har du vært en stor inspirasjon, takk for konstruktive tilbakemeldinger og gode samtaler.

Takk til venner og familie. Takk for at dere har vist interesse for arbeidet med masteroppgaven og for at dere har tro på meg. Jeg er så glad for dere. Takk til Kristin for at du har vært med gjennom hele prosessen, stilt de gode spørsmålene og kommet med verdifulle innspill. Takk til mamma for utallige gjennomlesninger og språkvask. Takk til Kjetil, takk for masse tålmodighet, ditt gode humør og for at du er deg, alltid. Du er min bro over trøblete vann og mannen i mitt liv.

Tønsberg, mai 2010

Christine Jensen

Innhold

Kapittel 1- Innledning	1
1.1 Begrepsavklaringer.....	2
1.1.1 Tvangsekteskap	2
1.1.2 Ungdom med innvandrerbakgrunn.....	3
1.2 Problemformulering	4
1.3 Valg av tema og spissing av problemformulering	4
1.4 Min hensikt.....	6
1.5 Oppgavens oppbygning.....	6
Kapittel 2 - Veien til målet	7
2.1 Forskerrollen	7
2.2 Jeg som forsker - Sharpening the instrument	8
2.3 Metode.....	9
2.3.1 Forskningstilnærming.....	9
2.3.2 Abduksjon	10
2.3.3 Metode for datainnsamling – Kvalitativt intervju	10
2.3.4 Forberedelse til intervjuer og intervjuguide	10
2.3.5 Utvalgskriterier.....	11
2.4 Kvalitet	12
2.5 Kategorisering og presentasjon av datamaterialet.....	15
2.5.1 Kategorisering	15
2.5.2 Presentasjon.....	16
Kapittel 3 - Teoretisk forforståelse	17
3.1 Multikulturell rådgivning	17
3.2 Kollektivism og individualisme	20
3.3 Grupperådgivning.....	21
3.4 Grupperådgivning og kollektivistiske kulturer	22
3.5 Tidligere forskning	24

Kapittel 4 - Presentasjon og analyse av data.	26
4.1. Grupperådgivning som grep.....	27
... for minoritetsungdom.....	30
4.2 Byggesteinene som må ligge til grunn	35
4.3 Form og innhold	41
 Kapittel 5 – Drøfting, nøkkelbegrep og utvidet perspektiv	51
5.1 Flere typer grep	51
5.2 Rådgiverne	51
5.3 Kompleks kunnskap	52
5.4 Å ha to tanker i hodet samtidig	53
 Kapittel 6 - Avslutning og blikk på veien videre	57
 Litteraturliste.....	59
Vedlegg nr. 1 Informasjon og samtykke	63
Vedlegg nr. 2 – Intervjuguide.....	64

Kapittel 1- Innledning

Denne oppgaven omhandler grupperådgivning for ungdom med innvandrerbakgrunn. Utgangspunktet for oppgavens tematikk er et prosjekt Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet har satt i gang som et ledd i Handlingsplan mot tvangsekteskap 2008-2011 (Barne- og likestillingsdepartementet 2007). Handlingsplanen presenterer en bred satsing mot tvangsekteskap der åtte departementer og deres underliggende instanser er involvert. En av disse instansene er Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, benevnes heretter også som IMDi. IMDi er underlagt Arbeids- og inkluderingsdepartementet og har fått ansvar for fire av totalt førti tiltak.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratets ansettelse av 30 minoritetsrådgivere på videregående skoler er ett av fire tiltak mot tvangsekteskap (tiltak fire) IMDi står ansvarlig for. Minoritetsrådgiverne ble ansatt i juni 2008 og tjenestegjør ved utvalgte videregående skoler i åtte fylker: Oslo, Akershus, Østfold, Buskerud, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og Sør-Trøndelag.

Minoritetsrådgiverne skal

- Bidra til at elever med minoritetsbakgrunn gjennomfører og består videregående opplæring.
- Bidra til tettere samarbeid mellom skolen, det offentlige hjelpeapparatet og frivillige organisasjoner.
- Bidra med konkret rådgivning og oppfølging av enkeltelever.
- Danne elev- og foreldrenettverk med det formål å forebygge tvangsekteskap.
- Heve kompetansen om fagfeltet i videregående skole og i ungdomsskolen.

Rådgiverne som ble ansatt etter en omfattende ansettelsesprosess, er personer med ulik formell kompetansebakgrunn. Blant disse finner vi eksempelvis ”sosialantropologer, lærere, sykepleiere, statsvitere, sosialpedagoger og sosionomer” (Steen-Johnsen & Lidén 2009:56). De har erfaring fra blant annet ”flyktninge-og integreringsarbeid og fra det offentlige tjenesteapparatet” (Steen-Johnsen & Lidén 2009:56). Sammen har de fått opplæring i tvangsekteskapsfeltet og videreutdanning innen coaching og relasjonsledelse ved Høgskolen i Akershus.

I tillegg til ansettelsestiltaket av minoritetsrådgivere på videregående skoler har IMDi ansvaret for ytterligere tre tiltak. Et av disse er videreføring av kompetansteamet som ble opprettet i 2004. Teamet består av representanter fra IMDi, Utlendingsdirektoratet, Politidirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Integreringsrådgivere ved utenriksstasjoner er et annet tiltak, mens støtte til frivillige organisasjoners holdningsskapende arbeid er det siste av de fire tiltakene IMDi har ansvaret for (IMDi.no, a).

1.1 Begrepsavklaringer

1.1.1 Tvangsekteskap

Tvangsekteskap er et arrangert ekteskap som gjennomføres på tross av at minst en av partene er motvillig. I Norge står temaet sentralt i integreringsdebatten og er en lovstridig handling etter straffelovens § 222. *”For tvangsekteskap straffes den som ved vold, frihetsberøvelse, utilbørlig press eller annen rettsstridig atferd eller ved å true med slik atferd tvinger noen til å inngå ekteskap. Straffen for tvangsekteskap er fengsel inntil 6 år. Medvirkning straffes på samme måte”* (Utdrag fra straffelovens § 222 andre ledd, lovdata.no). Tvangsekteskap er en ekteskapspraksis som må forstås i lys av kulturelle og tradisjonelle verdier. Samfunn hvor æresbegrepet står sterkt, et begrep som knyttes til tvangsekteskap (Wikan 2005), er preget av en patriarkisk familiestruktur. Dette innebærer at menn i varierende grad er overhodet i familien. Slik strukturering av familier er vanlig å finne i Midtøsten, Nord-Afrika og deler av Asia og Latin-Amerika i følge *”Arbeid mot tvangsekteskap - en veileder”* (Bufdir, IMDi, POD, UDI 2008:19).

Tvangsekteskap er en ekteskapspraksis som kan handle om ære, skam, religion, om kjærlighet, tradisjon, om autoritet og makt, om identitet, familie, menneskerettigheter, om jenter, gutter (Wikan 2005) og om skole.

Denne ekteskapspraksisen kan knyttes til skole når jenter med minoritetsbakgrunn ikke kommer på skolen første dagen etter en skoleferie de har tilbrakt i sitt eller foreldrenes hjemland fordi de har blitt giftet bort. Tvangsekteskap kan knyttes til skole på bakgrunn av et resonnement om at utdanning er viktig for at jenter skal bli i stand til å ta vare på seg selv og bli selvforsørgende. Opplysning og kunnskap om menneskerettigheter er en del av skolens pensum. Tvangsekteskap kan også knyttes til skolen når det ansettes minoritetsrådgivere på videregående skoler som har som mandat å bidra til å forhindre at nevnte ekteskapspraksis gjennomføres.

Tvangsekteskap inngår i det leder for Forebyggingsenheten i Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Sjøldvor Fjeldvær, omtaler som ”*et større problemfelt*”. Dette innebærer at arbeidet mot tvangsekteskap må omfatte flere fokusområder (2008:139).

1.1.2 Ungdom med innvandrerbakgrunn

Slik begrepet ”unge med innvandrerbakgrunn” blir brukt i IMDi-rapporten ”*Ungdom med innvandrerbakgrunn. Verdier, normdannelse og livsvalg – en kunnskapsstatur*” (Aarset, Lidén, Seland 2008), er det en benevnelse brukt på både ungdom som selv har innvandret og på ungdom med foreldre som har innvandret. I denne oppgaven brukes både begrepet ”ungdom med innvandrerbakgrunn” og ”minoritetsungdom” om den samme gruppen. Det siste begrepet er knyttet til det å være i en særegen posisjon i samfunnet, en minoritet i forhold til en majoritet. Denne posisjonen gjør at det er relevant å snakke om spesielle utfordringer og om spesielle hensyn eller grep når man som rådgiver skal jobbe med denne gruppen.

Jeg vil understreke at jeg på ingen måte ønsker å bidra til en stereotypisering av ungdom med minoritetsbakgrunn eller innvandrergrupper i Norge. Det er en variert gruppe mennesker, og de ungdommene det er snakk om i denne oppgaven har vidt forskjellig bakgrunn og forståelsesrammer. Det de har felles er imidlertid at de, eller deres foreldre, har innvandret til Norge. Hvordan ungdommene selv opplever dette, og hvor stor forskjell det er mellom de kulturelle uttrykkene ungdommene møter, vil naturligvis variere. Innenfor rammene denne oppgaven gir er det imidlertid fare for en viss generalisering, noen kategoriseringer foretas for å kunne si noe generelt om en veldig variert gruppe mennesker. Dette mener jeg er viktig å ha i minnet i den videre lesingen av oppgaven.

1.2 Problemformulering

SINTEF- rapporten ”*Gode råd? En kunnskapsoversikt over feltet yrkes- og utdanningsrådgivning, sosialpedagogisk rådgivning og oppfølgingstjeneste i norsk skole*” (Buland & Mathisen 2008:36), peker på at det er nødvendig med forskning knyttet til temaet minoritetsrådgivning.

”En særlig utfordring for forskning på området, vil være det vi har kalt ”multikulturell rådgivning”, altså rådgivning, både sosialpedagogisk og med fokus på karriererådgivning, spesielt rettet mot elever med minoritetsspråklig bakgrunn. Dette oppleves av mange rådgivere som en ekstra utfordring, som krever kompetanse mange føler at de ikke har. Ytterlige kunnskap om hvordan dette gjennomføres, hvilke erfaringer som finnes, er etter vår mening nødvendig, for å kunne si noe om de ”gode grep” i dette”.

Temaet for denne oppgaven er minoritetsrådgivning. Problemstillingen jeg ønsker å belyse er; *Hvordan opplever minoritetsrådgivere grupperådgivning med minoritets elever i videregående skole, med underproblemstillingene; Hvilke grep tas i bruk?, Hvilke erfaringer er gjort?*

1.3 Valg av tema og spissing av problemformulering

Gjennom min utdanning, som er sammensatt av flere fag; norsk, engelsk, sosialantropologi, flerkulturell pedagogikk, praktisk pedagogikk og rådgivning, har jeg vært opptatt av de multikulturelle aspektene ved de ulike fagretningene. Innvandring, inkludering og kulturmøter er blant områdene jeg har fått mulighet til å studere fra ulike innfallsvinkler. Både faglig og personlig har flerkulturelle temaer interessert meg lenge. Da jeg skulle bestemme meg for hvilket område innen rådgivningsfeltet jeg skulle fokusere på i min mastergradsoppgave, var minoritetsrådgivning et spennende alternativ og et naturlig valg for meg.

Da jeg våren 2007 fikk kjennskap til at IMDi skulle ansette minoritetsrådgivere på videregående skoler ble jeg veldig nysgjerrig på dette prosjektet. Rådgivning rettet mot ungdom som har utfordringer knyttet til sin minoritetsstatus syntes å være et interessant prosjekt. Gjennom et av mastergradsfagene i rådgivning fikk jeg i vårsemesteret 2009 muligheten til å ha observasjonspraksis hos en minoritetsrådgiver i 20 timer. Etter dette praksisoppholdet hadde jeg mange spørsmål og tanker om hvordan minoritetsrådgivning på videregående skole gjennomføres.

Postholm (2005) omtaler personer eller instanser som gir tillatelse til forskning på et område for portvakter (2005:144). IMDi kan i mitt prosjekt omtales på den måten. Gjennom personer

som er tilknyttet prosjektet med minoritetsrådgiverne fikk jeg tillatelse til å intervju rådgivere. I tillegg fikk jeg hjelp til å finne frem til informanter som passet de kriteriene jeg hadde. Rådgiveren jeg hospiterte hos kan, ved å videreføre metaforbruken, betegnes som en døråpner for mitt prosjekt. Gjennom henne fikk jeg kontakt med sentrale personer, eller portvakter, i IMDi. Hun ga også verdifulle tilbakemeldinger på min presentasjon av hva jeg ønsket at oppgaven min skulle fokusere på.

Via nevnte rådgiver ble jeg invitert til å delta på et seminar i regi av IMDi i februar 2009. På dette seminaret var et av temaene minoritetsrådgivernes erfaringer så langt. Ett av innleggene på seminaret omhandlet hvordan det kan jobbes i grupper. Foredraget ble holdt av svenske Alan Ali, som delte sine erfaringer fra arbeid med grupper hvor innvandregutter ble motivert til å diskutere temaer som ære, kvinnesyn og tvangsekteskap. Alan Ali er virksomhetsansvarlig for en svensk organisasjon som heter Elektra. Han fortalte om sitt arbeid med en gruppe som kaller seg "Sharaf hjältar", der unge gutter med innvandrerbakgrunn jobber for å få jevnaldrende til å ta oppgjør med æresrelatert vold og kvinneundertrykkelse (IMDi seminar 12. februar 2009). Hans fortellinger inspirerte meg til å finne ut hvorvidt det fantes noen som arbeidet på lignende måte i Norge.

I etterkant av seminaret tok jeg kontakt med en annen minoritetsrådgiver, en av dem som i ettertid sa seg villig til å være en av mine informanter. Samtalen med denne rådgiveren ble sentral i spissingen av problemformuleringen min. Det var her jeg ble gjort oppmerksom på at flere av minoritetsrådgiverne brukte grupper i sitt arbeid.

Grupperådgivning er et område innenfor rådgivningsfeltet som fascinerer og interesserer meg. Rådgivning opptrer innenfor et felt hvor mennesker opplever relasjonelle utfordringer. Fra dette perspektivet kan bruken av grupperådgivning, slik jeg ser det, bli både utfordrende og fruktbart. Grupper byr på flere relasjoner, noe som i seg selv kan være utfordrende. Samtidig er min oppfatning at nettopp de multiple relasjonene gir en unik arena for arbeid med relasjonelle problemstillinger.

Valget om å konsentrere meg om rådgivernes tanker om sitt arbeid, er fundert i et ønske om å få innblikk i refleksjonene som ligger til grunn for bruk av grupperådgivning. Samtidig er det et ønske om å utforske hvilke grep som tas i bruk i grupperådgivningen og hvilke grep som

oppleves som fruktbare. Tanker bak tiltak som iverksettes, grep som tas, samt mening som skapes basert på erfaringer som gjøres, er det jeg ønsker å studere.

1.4 Min hensikt

En hensikt med oppgaven og studien jeg har gjennomført, er å øke innsikten i minoritetsrådgivningsfeltet og å belyse erfaringene med grupperådgivning med minoritets elever. Evalueringsrapporten av handlingsplanen mot tvangsekteskap som kom juni 2009 viser at minoritetsrådgiverne savner mer strukturert erfaringsdeling. En anbefaling i denne rapporten er: ”Å gjøre IMDi arbeid med erfaringsbearbeiding og læring knyttet til tiltakene de forvalter mer målrettet og systematisk” (Steen-Johnsen & Lidén 2009: 93). Jeg håper at min studie kan være et bidrag til en slik erfaringsdeling. At den kan være til nytte for minoritetsrådgivere innad i IMDi prosjektet, men også for andre rådgivere og personer som jobber med grupperådgivning av ungdom, med eller uten innvandrerbakgrunn.

Skjoldvor Fjeldvær i IMDi omtaler tiltak fire i handlingsplanen mot tvangsekteskap (ansettelsen av minoritetsrådgivere ved videregående skoler) som et ”*utviklingsprosjekt*” og legger vekt på at det er viktig ”*å vinne og dokumentere kunnskap på feltet*” (2008:139). Forhåpentligvis kan min studie betraktes som et bidrag til å synliggjøre erfart kunnskap fra minoritetsrådgiveres arbeid med grupperådgivning. Jeg ønsker å bidra til å belyse emner som rådgiverne oppfatter som sentrale i sitt arbeid, og på den måten rette oppmerksomheten mot hvordan praksisen erfares, hvilke emner er sentrale i deres hverdag? Valget om å begrense studien til kun å presentere synspunkter fra rådgivere som arbeidet med grupperådgivning, er knyttet til ønsket om å få kjennskap til, og å formidle, erfaringer knyttet til *en* måte å utføre jobben på samt hvilke erfaringer dette har gitt.

1.5 Oppgavens oppbygning

I det følgende kapittelet vil jeg presentere refleksjoner rundt forskerrollen og meg som forsker, samt gi en presentasjon av metodiske valg i min studie. Kapittel tre inneholder min teoretiske for forståelse. I kapittel fire vises studiens resultater oppmerksomheten, datamaterialet utgjør tre kategorier som analyseres hver for seg. Deretter knyttes kategoriene sammen og nøkkelbegrep drøftes i kapittel seks. Avslutningsvis reflekterer jeg over mulige interessante videreføringer av min studie og oppgave i kapittel syv.

Kapittel 2 - Veien til målet

I det følgende kapittelet vil jeg gjøre rede for tanker jeg har gjort meg om forskerrollen, meg som forsker og de valgene jeg har tatt i denne oppgavens mange faser.

2.1 Forskerrollen

For meg er *muligheter* og *ansvar* ord som dukker opp i forbindelse med forskerrollen. Jeg har *mulighet* til å fordype meg i en tematikk jeg er nysgjerrig på, *mulighet* til å stille de spørsmålene jeg har lyst til å fordype meg i, og jeg har *mulighet* til å foreta valg knyttet til hvordan jeg vil gjennomføre studien.

Med disse mulighetene følger ansvar. Ansvar for å ivareta de personene som berøres av studien, anser jeg som det viktigste. Dette ansvaret har jeg vært bevisst gjennom hele prosessen. Innledningsvis var jeg opptatt av å få gitt tilstrekkelig og presis informasjon til deltakerne. Det var viktig for meg å sikre at de visste hva de var med på, og at de kjente til min hensikt med studien. Deretter ba jeg om deltakernes skriftlige samtykke til deltakelse i studien (Vedlegg1).

Det hviler også et ansvar på meg i forhold til å anerkjenne meg selv som del av studien, være tydelig på hvem jeg er og hvordan jeg er med på å forme forskningen. I kvalitativ forskning er forskeren det viktigste instrumentet for både innsamling og analyse av data (Postholm 2005). Brown (1996) understreker også viktigheten av å bruke seg selv som forsker og ikke etterstrebe å være en maskin.

Rådgivning handler for meg om det å bruke seg selv, og ikke minst det å kjenne seg selv for å kunne gjøre nettopp det. "Know thyself" er en viktig læresetning både innen rådgivning og i litteratur om forskning (Brown 1996, Allgood & Kvalsund 2004).

Gadamer sier "*It is impossible to escape being prejudiced*" og at "*... we cannot enter into any activity without judgments*", men han understreker samtidig at det er viktig å anerkjenne disse fordommene og utvide horisonten gjennom dialog (Gadamer i Carey 1999).

2.2 Jeg som forsker - Sharpening the instrument

Hvem jeg er som forsker påvirker studien og den vil påvirke meg. Det jeg finner, og det jeg i denne oppgaven trekker frem, er resultat av mitt møte med forskningsfeltet. For å sitere filosofen Heraclitus "You can't step twice into the same river" (i Carey, 1999). Forskningsfeltet jeg trer inn i vil oppfattes av *meg*, vil formidles av *meg* og vil påvirkes av *meg*. Derfor anser jeg det som en del av mitt ansvar å tydeliggjøre hvem jeg er og ikke minst hva mine valg i studien er basert på.

Judith R. Brown (1996:28) understreker viktigheten av å kunne bruke seg selv som instrument i forskningen, og bruker i den forbindelse uttrykket "*help sharpen the instrument*" om ferdigheter og egenskaper som bidrar til å utnytte subjektivitetens potensial intensjonelt.

For å bli bedre kjent med meg selv som forsker, for å forberede meg og skjerpe instrumentet har jeg, inspirert av David E. Hunt (1987), på flere stadier både intervjuet meg selv og latt en medstudent intervju meg. Intensjonen har vært å forberede meg på forskningen, å bli bevisst mine forventninger, antagelser og holdninger, slik at subjektiviteten kan være intensjonell. I så henseende var også innledende samtaler med min veileder Eleanor Allgood fruktbare.

Med økt bevissthet om forventninger og også en tydeliggjøring av hvor lite jeg visste om den jobben som gjøres av minoritetsrådgiverne, økte også min nysgjerrighet og ønske om å vite. Min nysgjerrighet er en viktig del av meg som forsker i denne sammenheng, slik jeg ser det. Jeg er genuint interessert i det jeg studerer og oppfatter motivasjonen som følger med dette som en viktig ressurs i min studie. Med Browns (1996:8) ord; "... *without curiosity and passionate interest one would not be motivated to learn more or to engage in the search for knowledge.*"

Via en gjennomgang av mine forventninger i forkant av studien, ble det tydelig for meg at utgangspunktet for studien er en tro på IMDis prosjekt og en oppfatning av at det er et viktig tiltak. Den positive holdningen til prosjektet ble jeg bevisst som et relevant aspekt ved meg som forsker gjennom selvintervju om mine forventninger til hvilke erfaringer informantene ville dele med meg.

Gjennom praktisk pedagogisk utdanning er jeg utdannet lærer, men jeg har arbeidet i skolen kun i korte perioder. Jeg anser imidlertid skolen som en sentral arena for inkludering og

integrasjon, en unik arena som gir muligheter til økt forståelse, kunnskap og aksept. Rådgivning i skolen er derfor et område som interesserer meg og som passer min bakgrunn godt.

Jeg er opptatt av mennesker, av det som gjør oss til mennesker, kulturer, tradisjoner, språk og relasjoner. Møter mellom tradisjoner, kulturer og mennesker med sine vaner, antagelser, tro og følelser fascinerer meg. Jeg har tro på at kunnskap konstrueres i disse møtene. I min studie er det derfor naturlig for meg å møte mennesker, for å utvide min horisont gjennom dialog.

2.3 Metode

Ordet *metode* stammer fra det greske språket og betyr opprinnelig ”*et veivalg som fører til målet*” (Kvale 1997:20). Jeg ønsker i det følgende å gjøre rede for min vei til målet samt å gi begrunnelser for de valgene jeg har tatt på veien.

2.3.1 Forskningstilnærming

Med utgangspunkt i problemstillingen; ”Hvordan opplever minoritetsrådgivere grupperådgivning med minoritets elever - hvilke grep gjøres? – hvilke erfaringer finnes?”, er det naturlig å basere studien på strategier innenfor kvalitativ metode. Kvalitativ metode plasseres innenfor det konstruktivistiske paradigmet for kunnskapsdannelse, troen på at kunnskap konstrueres i samspillet mellom mennesker. ”*Det å forske kvalitativt innebærer å forstå deltakernes perspektiv*” (Postholm 2005:17). Det er nettopp deltakernes perspektiv som er det sentrale i min studie. Det er deres erfaringer og hvilken mening de tilegger disse erfaringene jeg ønsker å ta del i. Fenomenet slik det oppfattes fra deltakernes perspektiv, er kjernen i fenomenologisk forskning. Rådgivernes erfaringer og hvilken mening de legger i disse erfaringene er det sentrale i min studie. Det er deres bevisste forhold til sine erfaringer som danner grunnlaget for min tolkning og forståelse.

Som nevnt er det gjort lite forskning knyttet til minoritetsrådgivning i Norge, og enda mindre knyttet til grupperådgivning av minoritets elever i videregående skole. I følge Thagaard egner kvalitative metoder seg ”*godt til studier av temaer som det er lite forsket på fra før, og hvor det derfor stilles særlig store krav til åpenhet og fleksibilitet*” (2003:12).

2.3.2 Abduksjon

Med en nysgjerrighet for et felt det er forsket lite på, et nytt prosjekt som jeg bare kjenner de overordnede intensjonene til, og gjennom bruk av kvalitativ metode, er det naturlig å la datamaterialet styre studiens retning. Som vist har jeg allikevel en teoretisk ramme, eller forforståelse som utgangspunkt i mitt møte med informantene og i møte med datamaterialet. Dette betyr, slik jeg oppfatter det, at studien min hverken er fullstendig induktiv som Grounded theory, eller er en testing av en teoretisk hypotese. På bakgrunn av dette, vil jeg argumentere for at min studie er preget av det Thagaard (2003: 174) beskriver som *abduksjon*, ” *et samspill mellom en induktiv og en deduktiv tilnærming*”. Studien baseres noe på tidligere forskning og teori, men er samtidig *empirisk* (Alvesson & Sköldberg 1994).

2.3.3 Metode for datainnsamling – Kvalitativt intervju

”Det er ikke noe mystisk ved bruken av intervju som forskningsmetode; et intervju er en konversasjon som har en viss struktur og hensikt” (Kvale 1997:21).

Kvalitativ forskning kan gjøres på flere ulike måter. Jeg har valgt å basere studien min på kvalitativt intervju. ”*Det kvalitative forskningsintervjuet er et produksjonssted for kunnskap*” i følge Kvale (1997:17). I den sammenheng er det naturlig å reflektere rundt begrepet datainnsamling. Formuleringen ”innsamling” av data gir konnotasjoner om en objektiv sanking av datamateriale som er ferdig og upåvirkelig. Kvales forståelse av forskningsintervjuet, gir imidlertid et, for meg, riktigere bilde av prosessen, data som produseres i en kontekst og i felleskap.

I følge Thagaard (2003:12) er kvalitativt intervju en innsamlingsmetode som er ”*særlig egnet til å gi informasjon om personers opplevelser, synspunkter og selvforståelse*”. I min studie er jeg ute etter erfaringer og minoritetsrådgiveres tanker og forståelse av disse erfaringene.

2.3.4 Forberedelse til intervjuer og intervjuguide

Hvorvidt et intervju blir åpent eller strukturert (Dalen 2004) er knyttet til forskerens intensjoner og planlegging. De åpne intervjuene baseres ikke på forhåndsformulerte spørsmål, men gir informantene stor frihet til å fortelle slik de selv ønsker (Dalen). Dalen understreker at dette er en krevende form for intervju og at mer strukturerte eller halvstrukturerte intervju er det de fleste foretrekker. Et strukturert intervju er preget av forhåndsformulerte spørsmål,

mens det halvstrukturerte intervjuet er fokusert rundt temaer forskeren ønsker at informanten skal fortelle om, uten at spørsmålene nødvendigvis er ferdig formulerte.

I utgangspunktet hadde jeg en intervjuguide som jeg oppfatter var relativt strukturert (Vedlegg 2). Den inneholdt konkrete og detaljerte problemformuleringer og hadde en rekkefølge på spørsmålene. Denne ble laget i forbindelse med rapportering til NSD. Jeg oppfattet at det var relevant for rapporteringen at intervjuguiden ga et klart inntrykk av hva jeg ville spørre informantene om. I tillegg er intervjuguiden et uttrykk for mine forventninger til hva intervjuet skulle resultere i. I forkant av det første intervjuet brukte jeg mye tid på å studere intervjuguiden, på å bli bevisst hva jeg forventet, for så å forkaste den strukturerte utgaven. Det var fremdeles de samme emnene jeg ønsket å utforske, men med en trygghet på hva jeg ville vite, var det lettere å gi slipp på strukturen og være mer åpen for hva informantene fortalte. Resultatet ble at den endelige intervjuguiden besto av enkelte stikkord, emner som jeg ønsket å snakke med rådgiverne om. Det skal allikevel sies at jeg i intervjusituasjonene nok var mer knyttet til de opprinnelige spørsmålene enn jeg hadde planlagt å være. Det er på dette grunnlaget jeg vil argumentere for at mine intervju kan omtales som halvstrukturerte.

2.3.5 Utvalgskriterier

Kriterier for valg av informanter var minoritetsrådgivere som ”opplever at de er godt i gang med sitt arbeid samt har erfaringer knyttet til elevnettverksarbeid” (min forespørsel til IMDi). Disse kriteriene ble valgt fordi jeg ønsket innsikt i erfaringer så vel som hensikter. Det at rådgiverne hadde kommet i gang med sitt arbeid ble i så henseende sentralt for at de skulle ha en bred erfaringsbakgrunn å reflektere i forhold til.

Kriteriene ble presentert for IMDi som gjennom å kontakte aktuelle informanter bisto meg i denne prosessen. Dette kan kalles hensiktsmessige – (Postholm 2005) eller strategiske (Thagaard 2003) utvalg. Jeg kjente til hele utvalget, minoritetsrådgivere ansatt av IMDi. Blant de som arbeidet med grupperådgivning var det tre som passet mine kriterier og ønsket å delta i studien.

2.4 Kvalitet

Kvalitet i en kvalitativ studie vil med et konstruktivistisk syn på kunnskap være forbundet med konteksten kunnskapen skapes i. De unike betingelsene for produksjonen av kunnskap vil være sentrale i refleksjonene rundt studiens kvalitet.

Som nevnt anser jeg metodisk åpenhet som sentralt for kvalitetssikring av en studie. Når jeg som forsker er instrumentet dataene samles inn gjennom, analyseres og tolkes av, er en åpenhet knyttet til disse prosessene avgjørende for å muliggjøre vurdering av kvaliteten på studien.

Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet brukes av Thagaard (2003) fremfor validitet og reliabilitet, begrep som ofte er knyttet til kvalitetsvurdering av kvantitative metoder. *”Troverdighet er knyttet til at forskningen utføres på en tillitsvekkende måte”* (178), bekreftbarhet er *”knyttet til tolkningen av resultatene”* (179) og overførbarhet dreier seg om nytteverdien av forskningen på andre områder enn den unike konteksten forskningen foregår i. *”I kvalitative studier gir fortolkningen grunnlag for overførbarhet”* (184) I min refleksjon over kvaliteten i min studie, vil jeg ta utgangspunkt i disse tre begrepene.

Et av de grepene jeg tok for å sikre kvaliteten i studien var å bruke lydopptak av intervjuene. Dette ga mange fordeler. Intervjuene transkriberte jeg selv, gode lydopptak bidro til å kvalitetssikre denne prosessen. Dette har betydning både for troverdigheten i måten data samles på og for bekreftbarheten av forhold mellom datamaterialet og tolkningen. Det har betydning for bekreftbarheten fordi gode transkripsjoner gir meg mulighet til å dele så korrekte gjengivelser av det rådgiverne sier som mulig, og dermed gi leseren et godt bilde av hva mine tolkninger er basert på.

I tillegg til å lese det transkriberte materialet, lyttet jeg gjentatte ganger til lydopptakene. Jeg har blitt godt kjent med materialet og kan gjengi sitat så konkret som mulig. Allikevel er transkripsjoner ikke *”gjengivelser av egentlig realitet, de er abstraksjoner”* som Kvale (2001:104) sier det. Valg tas i transkriberingsprosessen som i alle andre faser av en studie. Mye går tapt når muntlig kommunikasjon omformes til skriftlig tekst. Bruk av lydopptak har en annen klar fordel framfor bruk av notater eller hukommelse i møtet med informantene. Jeg opplevde at jeg kunne være tilstede i samtalen, uten å være opptatt av detaljer i det informantene sa.

Samtalene med informantene mine foregikk på deres arbeidsplass. De tok seg tid til å prate med meg i en hektisk arbeidsdag, uten at jeg oppfattet at travelheten preget deres tid sammen med meg. Alle rådgiverne virket ivrige etter å fortelle meg om hvordan de jobber og hva de føler de har oppnådd med gruppene sine. Når jeg møter rådgiverne har de bare så vidt startet et nytt skoleår. Gruppene de hadde forrige semester er avsluttet, og de er i ferd med å etablere nye grupper. Evalueringen av hva som har fungert i deres tidligere grupper er derfor godt i gang. Dette betyr at de er i en fase hvor evaluering av det de har fått til er en sentral del av deres arbeidshverdag, noe som kan bety at rådgiverne har en klar bevissthet i forhold til det jeg ønsket at de skulle fortelle meg om.

At jeg møtte rådgiverne først etter gjennomførte gruppeprosesser, kan ha ført til at jeg har gått glipp av hensikter og tanker de hadde før de startet. Jeg oppfatter at jeg får ta del i spenningsfeltet mellom det erfarte og det forventede. Det kan være uklare skiller mellom det de håpet før oppstart av gruppene og det de i ettertid ser at de har lyktes med. For meg var imidlertid det viktigste å få innblikk i hva de opplever har fungert, og slik sett var tidspunktet for vårt møte velegnet. Erfaringene hadde sunket inn og godgjort seg gjennom sommeren, nye utfordringer ventet, og planer ble lagt på bakgrunn av tidligere opplevelser og refleksjoner.

I den avsluttende fasen av analysearbeidet benyttet jeg meg av det som omtales som ”member sheeking” (Postholm 2005, Merriam 1998). Dette innebærer at de som er deltakere i forskningen, hos meg mine tre informanter, får ”si om de kjenner seg igjen i beskrivelsene og tolkningene forskeren har gjort” (Postholm 2005:132). Jeg sendte informantene mitt kapittel fem i denne oppgaven, det kapittelet hvor datamaterialet presenteres og deres stemmer preger teksten.

Kvalitet og troverdighet i en studie dreier seg også om hvorvidt forskningsdeltakerne ivaretas. I min oppgave kan en svakhet i så henseende være at det er mulig å identifisere informantene. Det er mulig fordi rådgiverne i det datamaterialet som presenteres forteller mye om det som skjer i gruppene sine. Dersom man kjenner til de ulike gruppene og hvordan de jobber, vil rådgiveren kunne identifiseres. Det faktum at det kun er 30 minoritetsrådgivere i landet ansatt av IMDi, bidrar selvsagt også til muligheten for gjenkjennelse. Deltakerne er imidlertid inneforstått med at dette kan skje, og har gitt uttrykk for at de ikke har noe imot at den jobben de gjør i gruppene blir kjent. Heller tvert imot. Holdningen har vært at det er viktig at de erfaringene de har blir gjort kjent for andre.

Bekreftbarheten i en kvalitativ studie vil måtte omhandle forholdet mellom datamaterialet og tolkningen. Det er sentralt i kvalitativ forskning å være kritisk til egne tolkninger og igjen være åpen om hva som fører til de tolkningene som presenteres (Thagaard 2003). I analysearbeidet brukte jeg analyseverktøyet NVIVO. Dette bidro til å holde oversikt over datamaterialet og til å teste data fra flere perspektiv. Jeg oppfatter dette som en fordel i en kritisk vurdering av kategoriseringen.

Subjektivitet er en nødvendighet i kvalitative studier, et element vi ikke kan, eller bør, motarbeide, slik jeg oppfatter det. Det blir derfor viktig å synliggjøre forskeren og forskerens utgangspunkt, slik jeg har gjort over. For å tydeliggjøre subjektiviteten i forskningen og i fremstillingen av resultater, vil det også være avgjørende å skille mellom referat og vurdering (Thagaard), mellom hva som er mine tolkninger og hva informantene sier. I presentasjonen av datamaterialet velger jeg derfor å dele inn hver kategori i en data- og en analysedel. Dette innebærer imidlertid ikke en tro på at utvelgelse av data i fremstillingen ikke er en del av analysen, men et ønske om å la informantens stemmer komme frem til leseren så ubehandlet som mulig.

Som nevnt over, er betingelsene for dataene som konstrueres i denne studien unike. Mitt håp er allikevel at tolkningene jeg har foretatt innenfor de gitte betingelsene kan være relevante i andre sammenhenger. Rådgivernes erfaringer har blitt studert i sin unike kontekst. En overførbarhet vil måtte innebære en rekontekstualisering, det å sette erfaringene inn i en videre kontekst. Å knytte empirien til teoretiske begrep er en måte å rekontekstualisere på, begrepene kan stå for seg selv og gjøre det lettere å overføre erfaringer og refleksjoner til andre kontekster.

Overførbarhet innebærer rekontekstualisering – å sette inn i videre kontekst. I kapittel seks bringes erfaringene og refleksjonene rådgiverne gjør seg rundt disse inn i et bredere perspektiv. Fra å fokusere på den konteksten rådgiverne beskriver i kapittel fem, vil kapittel seks by på et bredere perspektiv på minoritetsrådgivning i grupper.

En av mine informanter hevder at *"(...)hvis du spør dem (elevene), vil de nok si at jeg ikke har hatt noen betydning i det hele tatt (...) det håper jeg i alle fall de vil si"*. Dette understreker at hvilken kunnskap man finner, avhenger av hvilke spørsmål man stiller, og hvem man stiller

de til. Hos Ivey, D`Andrea, Ivey & Simek – Morgan (2007:5), uttrykkes det slik “*Our Stories about reality Depend on our Perspective*”. Valgene som tas i en studie er derfor avgjørende for hva man kommer frem til. Veien man velger å gå er avgjørende for hvor man kommer.

2.5 Kategorisering og presentasjon av datamaterialet

I min bearbeiding og presentasjon av datamaterialet er jeg inspirert av Wolcott (1994), som skiller mellom beskrivelse, analyse og tolkning av data, hvor datamaterialet først presenteres, slik at data snakker for seg selv. Det neste steget i analysen vil være å ut fra beskrivelsene identifisere viktige faktorer og relasjonene mellom dem. Tolkningen går ut på å skape mening og forklaring på de mønstrene datamaterialet har vist.

Wolcott skisserer ikke klare grenser mellom disse tre måtene å behandle dataene på. Slik jeg ser det, vil samtlige tre delene inngå i en analyse. Utdrag av min fremstilling kan betraktes som beskrivelser. Men som Wolcott (1994:13) understreker, er det ikke noe som kan kalles ren beskrivelse, dataene er behandlet før de presenteres. Måten jeg velger å presentere data på kan allikevel ikke sammenlignes med Wolcotts eksempler på beskrivende studier hvor store deler data fremlegges så godt som rå. I denne oppgaven er det er gjort grundige vurderinger av hva som skal presenteres i hvilken rekkefølge og i hvilken kontekst.

2.5.1 Kategorisering

Før det var mulig å presentere data skjedde det altså en grundig gjennomgang av materialet. I tråd med troverdighetsprinsippet (Thagaard 2003) som en del av kvaliteten i kvalitativ forskning, var prosessen frem til de kategoriene som presenteres i denne oppgaven som nevnt lang, med mange omveier.

I arbeidet med masteroppgaven har jeg møtt mange mennesker som har vært nysgjerrige på det arbeidet jeg har gjort og hva det resulterer i. Det å snakke om det spennende jeg har lært og de flotte menneskene jeg har møtt, har bidratt til å øke min bevissthet omkring hva datamaterialet forteller. Det å måtte kortfatte og konkretisere har hjulpet meg i arbeidet med å se de store linjene i hva informantene mine var opptatt av, og til å strukturere oppgaven.

Kategoriene jeg har funnet utgjør samtidig en analyse av hva grep er. Innledningsvis i studien var jeg utydelig både for meg selv og overfor informantene om hva jeg la i det å jakte på gode grep, på hva det var jeg var på jakt etter. Underveis i analysen ble det tydelig for meg at ordet

grep ikke har entydig betydning, og at rådgiverne omtalte ulike typer grep. De ulike greptypene som utkrystalliserte seg dannet grunnlaget for en kategorisering i tre kategorier:

I den første kategorien presenteres tanker rådgiverne har om grupperådgivning som grep generelt, og for minoritetsungdom spesielt. Den andre kategorien inneholder rådgivernes beskrivelser av bruk av ferdigheter i grupperådgivningen. Den siste kategorien er knyttet til form og innhold i gruppene. Denne kategorien gir et innblikk i hva som skjer i gruppene.

2.5.2 Presentasjon

I presentasjonen av data gjengis en del sitater fra informantene. For å gjøre dem mest mulig lesbare, har jeg valgt å endre noe på sitatene fra den opprinnelige transkriberte teksten. Det innebærer at jeg har fjernet stotring og ”hmm`er”. Jeg har valgt å inkludere tenkepauser ved å markere de med ... og bruker understrek for å vise hvor rådgiverne har vektlagt enkelte ord.

I presentasjon av datamaterialet knyttet til kategori to, grep i valg av form og innhold, tar jeg i bruk skildring av noe av det rådgiverne forteller foregår i gruppene. Skildringene er basert på rådgivernes uttalelser, men inneholder ikke direkte sitat. Dette valget er basert på et ønske om å gi leseren et helhetlig bilde av hver gruppe.

For å ivareta rådgivernes anonymitet på best mulig måte, har jeg valgt å ikke skille mellom hvem av de som uttaler hva. Sitat som henger sammen vil jeg imidlertid presentere i sammenheng med hverandre. Dette valget er knyttet til at det er få minoritetsrådgivere i Norge, og at de tre som har stilt opp i min studie av den grunn kan være lett gjenkjennelige. Det at de formidler hva som skjer i gruppene deres kan også gjøre at de blir gjenkjent. På områder hvor rådgiverne er uenige eller utfyller hverandre, presenteres de ulike perspektivene, uten at jeg gir uttrykk for hvem som mener hva.

Kapittel 3 - Teoretisk forforståelse

I dette kapitlet presenteres min teoretiske forforståelse, teori som jeg møter forskningsfeltet med. Teorien omhandler det multikulturelle perspektivet på rådgivning, grupperådgivning samt kulturelle variasjoner.

3.1 Multikulturell rådgivning

Et multikulturelt perspektiv i rådgivning er på ingen måte et nytt fenomen. Jackson (1995) kaller 1950-tallet tiåret den Multikulturell rådgivningsbevegelse fødes i USA, mens 60-tallet omtales som den spede begynnelsen. Den multikulturelle-, feministiske-, sosial-likhetsbevegelsen kom som en motreaksjon på tradisjonelle rådgivningsteoriens vestlige, etnosentriske og mannsdominerte fokus. Bevegelsen fokuserer på økt kulturell og sosial bevissthet i rådgivningen (Ivey m.fl. 2007).

Multicultural Counseling and Therapy, blir heretter omtalt som MRT, som er forkortelsen for den norske oversettelsen Multikulturell rådgivning og terapi. MRT har sitt opphav i oppfatningen om at de tre tradisjonelle retningene innen rådgivning og terapi; Psykodynamisk, kognitiv-adferdsorientert og eksistensialistisk-humanistisk, er lite passende og potensielt skadelig for en rekke mennesker (Ivey m.fl. 2007). Denne oppfatningen begrunnes med at de tradisjonelle retningene er fundert på et vestlig verdenssyn og verdier knyttet til dette. Manglende fokus på alternative måter å oppfatte verden på, kan bidra til en neglisjering av sentrale utfordringer for personer med andre kulturer og tradisjoner enn de tankene som er grunnsteinene i tradisjonell rådgivning.

MRT kan omtales som den fjerde retningen, og føyer nye perspektiv til de tradisjonelle tilnærmingene. Verdier som individualisme og det autonome selvet står sterkt i de tradisjonelle retningene (Ivey m.fl. 2007). MRT anerkjenner betydningen det kontekstuelle perspektivet har både for fruktbarheten og for begrensningene til de øvrige retningene. Det vil si at MRT ikke stiller seg i opposisjon til eksisterende teorier, men derimot har til hensikt å utvide ideene i de tradisjonelle retningene ved å sette fokus på individet i kontekst, i relasjon (Ivey m.fl. 2007:362). Sue, Ivey og Pedersen (1996) oppsummerer grunnlaget for MRT og MRT i forhold til tradisjonelle teorier som en metateori som kan supplere de øvrige teoriene på følgende måte:

”There are theories that emphasize the *feeling self* (humanistic-existential), others the *thinking self* (cognitive), while still others the *behaving* (behavioural) or *social* (family systems) selves. Most theories still need to address the possibility that people are all these --- *feeling, behaving, thinking, and social* beings---and probably much more--- biological, cultural, spiritual, and political beings as well” (1996:9).

Behovet for en retning som fokuserer på mennesket i kontekst oppsto i forbindelse med endrede sosiopolitiske og demografiske faktorer i USA. Fremveksten av etniske minoriteter i samfunnet samt økt fokus på kvinners situasjon bidro til endring i rådgivningsfeltet (Sue m.fl. 1996). MRTs fremvekst skyldes disse endringene, men ses ikke på som en retning som er fruktbar kun for marginaliserte grupper. Ivey, D`Andrea, Ivey & Simek – Morgan (2007) baserer seg på en inkluderende forståelse av det multikulturelle, noe som innebærer en tro på at alle mennesker er multidimensjonale. Retningen er opptatt av at ethvert individ er i en kontekst som ikke kan utelukkes i rådgivningssammenheng. Fokuset på etniske minoriteter er allikevel fremtredene innen denne tradisjonen, idet det vektlegges at tradisjonelle tilnærminger er fundert på vestlige verdier som ikke er forenelige med en del verdier personer med ikke-vestlig bakgrunn baserer sine livsvalg på.

MRT- teorien som blir presentert av Sue, Ivey og Pedersen (1996), samler konsepter fra et bredt felt av multikulturelle perspektiv for rådgivning og presenterer seks proposisjoner for sin multikulturelle rådgivningsteori. Den første fremhever teoriens posisjon som en metateori. Den andre er knyttet til anerkjennelsen av at både rådgiverens og klientens identitet er formet av ulike nivåer av opplevelse og kontekst samt at totaliteten av dette må inkluderes i rådgivningssammenheng. Proposisjon tre omhandler kulturell identitetsutvikling som avgjørende for menneskers holdninger til seg selv og andre. Hvilket stadie man er på i utviklingen, har betydning for både rådgivers og klients forståelse av utfordringer og av relevante målsettinger. I den fjerde proposisjonen knyttes rådgivningens fruktbarhet til bruk av mål og midler tilpasset klientens erfaringer og kulturelle verdier. Dette innebærer at rådgivere, uavhengig av teoretisk orientering, bør utvide sitt repertoar for å tilpasse seg ulike klienter. Proposisjon fem påpeker behovet for at rådgiveren inntar flere roller, utvidelsen knyttes til engasjement utover individet og til større sosiale enheter. Frigjøring av bevissthet regnes i proposisjon seks som hovedmålet i MRT- teorien. En målutvidet bevisstgjøring som innebærer individ-, familie- og organisasjon i relasjon krever kontekstuell orientering, men henspiller også på tradisjonelle healingmetoder fra ulike kulturer (Sue m.fl. 1996).

MRT - teori presenterer ingen konkrete praktiske intervensjoner, men benytter en universalistisk tilnærming til rådgivning (Ivey m.fl. 2007). MRT er en metateori med mange ulike strategier og teknikker for den praktiske rådgivningen. Dette mangfoldet er knyttet til ideen om at *en* måte å drive rådgivning på ikke passer alle, alltid. Et bredt, integrert perspektiv bidrar til å hjelpe rådgivere til å være effektive, respektfulle og etiske i sitt arbeid med mennesker med ulike bakgrunnshistorier (Ivey m.fl. 2007:359). Sue og Sue (2003:16) definerer multikulturell rådgivning og terapi slik;

” Multicultural counselling and therapy can be defined as both a helping role and process that uses modalities and defines goals consistent with the life experiences and cultural values of clients, recognizes clients identities to include individual, group, and universal dimensions, advocates the use of universal and culture specific strategies and roles in the healing process, and balances the importance of individualism and collectivism in the assessment, diagnosis, and treatment of client and client systems (D.W. Sue, in press).”

Sue og Sue (2003:16-17) deler definisjonen i seks implikasjoner for rådgivningspraksis basert på denne metateorien:

- En utvidet hjelperolle og prosess,
- rådgivning som legger klientenes erfaringer og kulturelle verdier til grunn for teknikker så vel som målsettinger for rådgivningen,
- anerkjennelse av totaliteten av individuell-, gruppe- og universell dimensjon av menneskelig eksistens,
- anerkjennelse av både universelle og kulturspesifikke strategier i rådgivningen,
- balanse mellom individualistisk og kollektivistisk tilnærming som anerkjenner individet som et produkt av sosial og kulturell kontekst,
- oppmerksomhet rettet både mot klienters indre utfordringer og endringspotensial, men også et utvidet ansvar for å bidra til å endre systemet som er individets kontekst.

Sue og Sue (2003:17-24) omtaler videre tre mål for kulturell kompetanse. For rådgivere er det sentralt innenfor denne tradisjonen å ha:

- Bevissthet om eget verdensbilde,
- kunnskap og bevissthet om klientens verdensbilde
- og på bakgrunn av dette kunne bruke passende intervensjoner og strategier i rådgivningen.

3.2 Kollektivism og individualisme

Kollektivism og individualisme er to begrep det ofte fokuseres på i sammenheng med multikulturell rådgivning (Ivey m.fl. 2007, Pedersen 2000, Gielen, Draguns & Jefferson 2008). Denne todelingen er relevant i forhold til rådgivning fordi individualismens idealer har preget rådgivningen og rådgivningens mål (Shechtman 2007).

I forbindelse med forskjeller mellom ulike land og samfunnsstrukturer, verdier og verdenssyn, refereres det ofte til den nederlandske professoren i organisasjonsantropologi Geert Hofstede (Hofstede 2002, Aadland 1994, Triandis 1995). Hofstede er kjent for sin inndeling av fem dikotomier som representerer trekk ved samfunn og som kan brukes i sammenligning av land. Dikotomien kollektivism – individualisme er en av disse fem. Hofstede (1993:65) omtaler land preget av hver av disse perspektivene slik:

”Individualisme har vi i samfunn hvor båndene mellom enkeltmennesker er løse – det forventes at alle skal passe på seg selv og sin nærmeste familie. Individualismens motpol, kollektivism, har vi i samfunn hvor mennesker fra fødselen innlemmes i sterke egengrupper med stort samhold, som forventes å beskytte sine medlemmer så lenge de lever mot å få uforbeholden lojalitet tilbake”.

I samfunn med høy grad av kollektivism er det, fremfor personlige meninger, kollektivets, familien eller samfunnets meninger som er av betydning. Nære relasjoner og lite personlig fritid eller privatliv medfører et behov for harmoni i relasjonene påpeker Hofstede. Det blir viktigere å opprettholde denne, enn å presentere egne synspunkter eller opponere mot fellesskapets holdninger (Hofstede 1993:71).

Hofstedes sammenligning av land og rangering knyttet til dikotomiene er mulig nettopp fordi samfunnstrekk som kollektivism og individualisme varierer i grad fra land til land. Allikevel kan man generelt si at den ikke-vestlige delen av verden preges mer av kollektivism enn vestlige land (Shechtman 2007).

Ada Engebriksen (2007:66) påpeker imidlertid et sentralt poeng når hun advarer mot en forenkling av skillene mellom kollektivistiske og individualistiske kulturer. Hun peker på at idealer ikke er realitet og at i praksis er *”Forholdet mellom medlemmene, eller aktørene i en familie et uttrykk for overordnede strukturer og praksiser, men styres også av individuelle trekk ved personer og av den konteksten praksis inngår i”*. Triandis (1995) viser også kompleksiteten i denne dikotomien når han beskriver personer som lever i individualistiske

samfunn, men som allikevel handler i tråd med kollektivistiske verdier og motsatt. Han legger vekt på at disse dikotomiene ikke utelukker hverandre, men kan eksistere side om side. Det er også viktig å huske på at å bruke land i en oversikt og sammenligning, ikke tar høyde for at det innad i land kan være flere etniske grupper som er svært ulike.

3.3 Grupperådgivning

Har verden blitt mindre? - Eller har verden har blitt større? Uansett hvilket perspektiv man velger har verden i den nære historie gjennomgått store endringer. Teknologiske nyvinninger har bidratt til at det har blitt raskere og enklere å forholde seg til en større og mer mangfoldig del av verden. Mennesker forflytter seg og kommuniserer med hverandre på tvers av landegrensener og verdensdeler, det å flytte fra en del av verden til en annen har både blitt enklere og vanligere.

I en verden med raske endringer, med en enorm tilgang på informasjon kan det oppstå et gap mellom den indre og ytre realiteten (Wrenn 1962,1971, i Trotzer 2006). Dette gapet skyldes at den ytre verdens hastighet ikke harmonerer med den tiden den indre verden må bruke for å justere seg. Menneskelige problemer er dermed først og fremst tilpasningsproblemer i følge Trotzer (2006).

For mennesker, som befinner seg i et for dem nytt og fremmed land, med ukjente tradisjoner, holdninger og verdier, er det naturlig å tenke at gapet mellom indre og ytre verden, og mellom kilder til informasjon og påvirkning, kan være betydelig. For ungdom som har vokst opp i et land, med påvirkning fra et annet land via sine foreldre, er det også naturlig å tenke at dette gapet tydeliggjøres i møte med ulike verdier og tradisjoner, bokstavelig talt inne og ute. Det å tilpasse seg verden i en slik situasjon, dreier seg om tilpasning til ulike verdier, til ulike tradisjoner og verdenssyn.

Når menneskelige problem knyttes til tilpasning, og en verden i rask endring kan medføre isolasjon og fremmedgjøring av individer, kan grupperådgivning oppfattes som en måte å bøte på disse følelsene i følge Trotzer (2006). Han omtaler grupperådgivning slik:

“-the development of a face to face interpersonal network characterized by trust, acceptance, respect, warmth, communication, and understanding through which a counsellor and several clients come in contact in order to help each other confront unsatisfactory or problem areas in the clients’ lives and discover, understand, and implement ways of resolving those problems and dissatisfactions” (Trotzer 1972 i Trotzer, 2006:27).

Empiribasert forskning på effektene av grupperådgivning (Yalom 1975) har kommet frem til elleve terapeutiske effekter ved rådgivning i gruppe: Gir håp, universalitet, informasjon, altruisme, korrektiv rekapitulering av familiegruppen, utvikling av sosiale teknikker, imiterende adferd, mellommenneskelig læring, gruppesamhørighet, katarsis og eksistensielle faktorer. Det er uenighet om hvorvidt disse faktorene er unike for grupperådgivning eller om de også er å finne i individuell rådgivning. Hill (1990, i Holmes & Kivlighan 2000) argumenterer eksempelvis for at mange av effektene ikke er unike for grupperådgivning. Furiman og Burlingame (1990, i Holmes & Kivlighan 2000) mener imidlertid å finne seks faktorer som er unike for grupperådgivning: Vikarierende læring, det å lære av andres erfaringer. Rollefleksibilitet, det å være både hjelpesøkende og hjelper. Universalitet, det å erfare at andre har liknende problemer som en selv, det å hjelpe andre, det at gruppen ligner familien, de kaller det ”*family re-enactment*” samt interpersonlig læring, det å lære fra personlig interaksjon med andre.

Tradisjonell grupperådgivningsteori fundert på vestlige verdier har som mål å styrke individets mulighet til å ta selvstendige valg. Verdien av å ta egne valg vektlegges og regnes som avgjørende for å ha kontroll over eget liv (Trotzer 2006). Effektene av - og betingelsene for - fruktbar grupperådgivning, er imidlertid i tråd med mer kollektivistiske verdier som felleskap, deling, samarbeid og gjensidig påvirkning.

3.4 Grupperådgivning og kollektivistiske kulturer

Hoftede (1993) sammenligner som nevnt samfunn gjennom å bruke fire dikotomier, kollektivism og individualisme er en av disse. I *Arbeid mot tvangsekteskap - en veileder* (Bufdir, IMDi, POD & UDI 2008) vises en oversikt over opprinnelsesland til personer IMDi kompetanseteam har mottatt henvendelser fra i forbindelse med tvangsekteskapsaker. De fleste av disse landene er representert i Hofstedes oversikt over land med kollektivistiske kulturer.

I sin argumentasjon for behovet for MRT understreker Sue, Ivey og Pedersen (1996:5) at tradisjonelle teorier er basert på euro-amerikanske verdier. Blant disse fremheves individualisme som en av de mest sentrale verdiene. Valg og ansvarlighet knyttes til individet og ikke til en gruppe. Dette tydeliggjøres i utviklingsteorier som vurderer individualisme som mål på modenhet og sunn mental helse.

Sue Ivey og Pedersen (1996:6) hevder disse ideene har skygget for en bevissthet om at de fleste samfunn i verden er basert på mer kollektivistiske ideer, kollektivistisk tilnærming til individet. De presenterer fire måter det individualistiske perspektivet kommer til uttrykk på i rådgivning:

1. Gjennom individuell rådgivning, ”in which the I – Thou relationship is valued”.
2. Individet er ansvarlig for endring.
3. Holdningen om at problemer hovedsakelig ligger i personen.
4. Veien til mental helse ligger i økt autonomi, uavhengighet og personlig selvaktualisering.

Bemak og Cung (2004) foreslår grupperådgivning som en passende intervensjon for personer fra kollektivistiske kulturer. De påpeker hvordan grupperådgivning er fundert på de samme prinsippene som ligger til grunn for kollektivistiske kulturer. Dette er prinsipper om samarbeid, deling og gjensidig avhengighet. Det er på bakgrunn av et slikt resonnement de anbefaler rådgivere å vurdere grupperådgivning som en passende intervensjon for personer fra kollektivistiske kulturer. Det samme argumentet baserer Toldson (2008) seg på i anbefalingen av grupperådgivning for personer med afrikansk opprinnelse, og legger til at grupperådgivningen kan bidra til å bekjempe følelsen av isolasjon som vestlig individualisme kan skape.

I følge Ivey m.fl (2007:17) vil den fjerde retningen i rådgivningsteori; Multikulturelle og feministiske perspektiv, kunne kreve mer enn individuell handling. Bevisstgjøringsgrupper nevnes som et godt eksempel på intervensjoner som er knyttet til et fokus på klienten som del av et større sosialt system.

At det kollektive aspektet blir sentralt i minoritetsrådgivning knyttet til tvangsekteskaps - utfordringer, tydeliggjøres i Barne- og likestillingsdepartementets veileder i tvangsekteskaps-saker for offentlig ansatte (Bastøe 2001:8).

”Mange minoritetsmiljøer har en kultur der kollektivet, gruppen og familien står i sentrum. Far, som tradisjonelt har det formelle ansvar utad, kan lett bli utsatt for kritikk fra storfamilien og det øvrige minoritetsmiljøet. Hans ære er i stor grad knyttet til hans evne som forsørger og beskytter av familien”.

3.5 Tidligere forskning

I forberedelsene til denne oppgaven forsøkte jeg å finne forskning om rådgivning av minoritets elever i norsk skole, men som nevnte SINTEF- rapport (Buland & Mathiesen 2008) sier, er det ikke lett å finne slike studier i Norge. Jeg fant imidlertid en mastergradsstudie fra NTNU våren 2007. Dette er en mastergradsoppgave i pedagogikk, med fordypning i rådgivning. Temaet for oppgaven er skolerådgiveres opplevelse av møte med minoritets elever. Blant funnene i den studien er at rådgiverne ønsker økt kulturell kompetanse for å kunne møte denne elevgruppen på en mer tilfredsstillende måte (Johnsen 2007).

En kvalitativ studie utført av Institutt for samfunnsforskning på oppdrag fra IMDi i forbindelse med prosjektet *Dialogarbeid i skolen om verdikonflikt og livsvalg*, har benyttet seg av fokusgruppeintervjuer med ungdom med innvandrerbakgrunn. Bakgrunnen for prosjektet var IMDi's behov for kunnskap og verktøy i forbindelse med etableringen av en ordning med minoritetsrådgivere i videregående skoler. Rapporten *Ungdom med innvandrerbakgrunn. Verdier, normdannelse og livsvalg - en kunnskapsstatus* (Aarset, Lidén & Seland 2008) er basert på dette prosjektet.

Funn fra intervjuene viser blant annet at innvandrerungdom benytter seg lite av rådgivningstjenesten på skolen (intervjuene ble utført før minoritetsrådgivere ble ansatt). Videre sier ungdommene at de ønsker seg rådgivere som har kunnskap om kultur og religion og at de opplever at rådgivere generelt har for lite av denne type kunnskap. Noen av ungdommene formidler at de har opplevd ikke å bli tatt på alvor og ikke forstått når de har kontaktet skolerådgivere (Aarset m.fl. 2008). Funn fra studien benyttes også i artikkelen ”*Man skal ikke fortelle alt da*” (Aarset 2008, i Aarset m.fl. 2008). Her understrekes blant annet det ambivalente i ungdommenes forhold til rådgivere. Studien tyder på at de ønsker seg rådgivere som har kunnskap og kompetanse om kulturelle tradisjoner og forestillinger, samtidig som de også signaliserer at de ikke ønsker egne minoritetsrådgivere av frykt for at dette bidrar til å stigmatisere dem som en type ungdom. Aarset (2008:136) tolker dette som et uttrykk for et behov for at en kompleksiteten ivaretas, ”*et forenklet valg/ tvang -perspektiv usynliggjør kompleksiteten*”

Ekteskapet er knyttet til ulike nivåer, til tilhørighet, til lojalitet, til identitetsdannelse og selvstendigjøring. Denne kompleksiteten er det viktig at rådgiverne forstår, men samtidig er det viktig, som ungdommene signaliserer, at rådgiverne ikke er med på å plassere dem i bås, men ser dem som enkeltindivider (Aarset 2008).

I studiens samtaler kom det også fram hvordan ungdom tok i bruk flere ulike forståelsesrammer og praksiser på en og samme tid. Gjennom familien, familiens sosiale nettverk, skole, venner og media er ungdommene omgitt av en rekke ulike praksiser og forståelser med hensyn til familie, identitet og ekteskap. De forholder seg både til forventninger som vektlegger individualisme og selvstendighet, og til mer kollektivistiske forståelser der ansvar og familiens felles interesser prioriteres (Aarset m.fl. 2008). Anja Bredal (2004 i Aarset m.fl. 2008:25) understreker imidlertid at;

”en kollektiv livsanskuelse betyr ikke at familien ikke består av individer som kan ha felles eller ulike agendaer, som har bestemte roller og står i hierarkiske relasjoner til hverandre. Det handler om at disse individene er forbundet med hverandre i et felleskap som påvirker deres individuelle prosjekter, og som har betydning for hva det vil si å være et individ, være seg selv”.

Bredals (1998) rapport ”*Arrangerte ekteskap og tvangsekteskap blant ungdom med innvandrerbakgrunn*”, er basert på en kvalitativ studie hvor 16 ungdommer med innvandrerbakgrunn ble intervjuet i tillegg til ”ressurspersoner som kjenner til ulike minoritetsgruppers praksis” (18). Denne rapporten gjør rede for omfanget av tvangsekteskap og arbeidet som gjøres for å forhindre at denne ekteskapspraksisen gjennomføres, erfaringer fra nordiske land. Erfaringene danner grunnlag for et avsluttende kapittel om forslag til tiltak. Ungdommene i undersøkelsen ytrer behov for ”*et pratested*”, i tillegg opplever de at det er mer enn nok av ”*sånne kriseopplegg*” (87). Bredal peker også på tiltak som styrker minoritetsungdom og sier at;

”Det å ta stilling til hvordan du vil gifte deg, er en del av et større identitetsarbeid. Særlig jenter kjemper for et større rom til å være og finne seg selv. Storsamfunnet må bidra til å styrke og utvide slike rom, skape trygge arenaer der flerkulturelle ungdommer kan bearbeide de spesielle utfordringene de møter uten at vi glemmer det de har felles med andre norske ungdommer. Skolen er selvfølgelig viktig her” (90).

Hva skolens rolle angår, nevnes gutte- og jentegrupper som har blitt opprettet. Bredal oppfordrer til en systematisk formidling av erfaringer gjort i den forbindelse.

På bakgrunn av nevnte studier, og med tanke på minoritetsrådgivernes mandat, er kunnskap og kompetanse sentrale begrep for meg i mitt møte med informantene. Alle disse studiene peker på kunnskap som viktig i rådgivningen. For å kunne bistå ungdommene med minoritetsbakgrunn ut fra et overordnet mål om å forhindre tvangsekteskap, vitner disse studiene om behovet for kunnskap på mange områder. Ungdommene ønsker seg rådgivere som vet noe om kultur og religion, samtidig som de er redde for å bli stigmatisert. Dette vitner om behov for kunnskap i kombinasjon med sensitivitet og kunnskap om hvordan det er å være minoritetsungdom. Det fordrer at man har kunnskap om hvilke strategier som kan være nyttige.

Kapittel 4 - Presentasjon og analyse av data.

I dette kapitlet vil jeg presentere data fra samtalene jeg hadde med de tre minoritetsrådgiverne. Datamaterialet er delt i tre kategorier. Kategoriseringen er basert på en analyse av hva grep i rådgivning er, eller kan være. Analysen resulterte i en tredelt forståelse av grep. Datamaterialet som presenteres i den første kategorien er rådgivernes tanker om grupperådgivning som grep. Rådgivernes ferdigheter, funksjoner og roller som grep utgjør den andre kategorien. I den tredje kategorien er grepene som presenteres representert ved grupperådgivningens form og innhold.

Sitat fra informantene vies mye plass i dette kapitlet. Jeg ønsker å bringe informantenes stemmer inn i oppgaven. Deres stemmer er sentrale, som forskeren er viktig for en studie, er rådgiverens personlighet og perspektiv sentrale for en gruppeprosess. Sitatene er også viktige for å vise hva jeg har basert mine refleksjoner og kategorisering på. Det vil ikke fremgå av sitatene hvem av informantene som uttaler hva, dette for å øke graden av anonymitet.

Sitatene som er valgt ut representerer imidlertid uttalelser fra alle rådgiverne. I tillegg til sitat vil jeg, som nevnt, presentere utdrag fra datamaterialet gjennom korte skildringer av livet i gruppene basert på rådgivernes fortellinger i den siste kategorien.

Hver kategori innledes med utsagn om rådgivernes hensikter. Deretter presenteres deres refleksjoner rundt gruppeprosessen og erfaringer de har gjort seg. Kategoriene ender i en analysedel.

4.1. Grupperådgivning som grep...

De rådgiverne jeg har snakket med har det til felles at de har valgt grupperådgivning som en av arbeidsformene de benytter seg av. For å finne ut hva som oppleves som gode grep er min oppfatning at intensjon eller hensikten med å benytte seg av grupperådgivning først må ligge til grunn. Det å snakke om grep uten å snakke om forventet eller erfart effekt, opplever jeg som umulig, eller i beste fall irrelevant.

”Intensjon... ja... det er mer det at jeg vet av erfaring hvor mye mer en gruppe kan gi hverandre enn hva jeg som enkeltperson kan gi.”

”Når det handler om sånn holdningsskapende arbeid og styrke personens... hva skal man si da... empowerment er litt sånn flåsete, men ... så tenker jeg at det er ingenting som slår en gruppe, fordi den støtten de gir hverandre, og det de gir til hverandre er mye viktigere enn at noen som ikke tilhører gruppen sier ett eller annet”

”Felleskap er kjempeviktig, det er derfor jeg gjør det i grupper, det de kan gi hverandre er mye viktigere enn noe annet, fordi de er, på en måte om ikke de akkurat er i samme båt så har de en helt annen forståelse for hverandre.”

”Det å bli påvirket av hva andre tenker og sier, som du kanskje ikke har tenkt på eller turt å ta opp... det er viktig, det er bra med grupperådgivning, det tenkte jeg”.

”Det var jo for å gi ungdommene et sted de kunne være seg selv”

Intensjonene eller hensiktene rådgiverne beskriver er basert både på erfaringer og på forventninger eller forhåpninger.

Utsagnene vitner om en tro på grupperådgivning. Rådgiverne er opptatt av hvilke fordeler grupper kan gi som ikke individuell rådgivning kan. Grupperådgivningens karakter, det som skiller grupperådgivning fra individuell rådgivning, legges til grunn for forventninger til gruppen. Det framkommer også av rådgivernes utsagn at valget om bruk av grupperådgivning, er fundert i troen på at det gruppemedlemmene har til felles, representerer

en styrke for dem om erfaringene deles. Det ”å høre det av sine egne” antas å øke sannsynligheten for god effekt av gruppenes arbeid. Denne oppfatningen utdypes videre;

”jeg tenker spesielt for ungdom, at ungdom er mer opptatt, eller i alle fall veldig mange ungdom, er mer opptatt av hva andre ungdom syns enn voksne. Det er jo om du er innvandrere eller noe annet, så kan det være veldig viktig hva voksne syns for du er oppdratt i en kultur hvor det er viktig, men sånn hvordan man blir akseptert... hva de andre tenker er viktigere - og det kan jeg aldri erstatte.”

Grupperådgivningens potensielle fellesskapseffekt er blant rådgivernes forventninger og erfaringer. Rådgiverne omtaler fellesskap som nettverksbygging, men som en av rådgiverne sier, dreier dette fellesskapet seg også om en støtte og bevisstgjøring i ” *bare det å vite at en ikke er alene*”. Rådgiveren utdyper videre;

”ja altså den støtten de kan være for hverandre, det ene er fellesskapet å merke at du er ikke alene, at det er faktisk vanlig, men det andre er altså det å vite at her... en form for nettverk da”

Erfaringene rådgiveren har med grupperådgivning som grep tyder på at de forventningene de hadde før de startet ble innfridd. Hvorvidt det er en sammenheng mellom disse forventningene og effektene rådgiveren oppfatter, kan og vil diskuteres i kapittel fem. I denne sammenheng er fokuset hva rådgiverne sier om hva de opplever at har fungert i gruppene.

I tillegg til fellesskapet i gruppene signaliserer rådgiverne et håp og en tro på at gruppenes potensial bidrar til nettverksbygging og strekker seg utover den tiden gruppene er samlet.

”Jeg håpet jo at gruppen skulle fungere på den måten at de våget å være åpne for hverandre og at de kunne bruke hverandre også utenom det at når de sitter i gruppen sammen med meg, men at de finner noen som de kan gå til etterpå, at de på en måte får et nettverk, eller at de får noen som vet noe mer om dem enn andre og som de kan bruke i sin hverdag, jeg ser det altså, de bryr seg.”

At gruppedeltakelse også kan representere et forum for erfarings-/ kunnskapsdeling, det å lære av hverandre, opptar rådgiverne. En av dem sier det slik; ”*på en måte at kan du bevege deg hurtigere fremover, fordi det kommer innspill fra så mange kanter.*”

Det at ungdommene kunne lære av hverandre og få flere perspektiv på utfordringene sine var et av målene for rådgiverne i opprettelsen av gruppene. Utvidet kunnskap er også noe av det

rådgiverne trekker frem når de evaluerer effekter av gruppene i etterkant. Som en av rådgiverne sier; *”jeg ser også at de lærer av hverandres fortellinger, meninger og tanker. De blir påvirket av hverandre, de er flinkere nå til å si at... vise at de ser flere sider av en sak”*. En annen rådgiver er opptatt av at uenighet er en kilde til nettopp produksjon av kunnskap og bevissthet i gruppene;

”Noen ganger er de uenige, det er bra det, det kan bli temperatur i gruppa, det er bra når tryggheten er på plass. Det at det kommer ulike perspektiv ser jeg at er bra for dem. Det er stor forskjell fra de begynte ja... nå kan de så mye.”

Det å skulle ta valg var et tema som til stadighet kom opp i gruppene. I følge en rådgiver var det *”et tema vi aldri ble ferdige med, vi snakket så mye om valg og om konsekvenser”*. I en evaluering av hvordan gruppen har påvirket ungdommene, er bevissthet om, og forholdet til det å velge selv, noe av det som rådgiverne mener har endret eller utviklet seg.

”Noen av dem sier nå at ”jeg skal velge selv” når det er snakk om ekteskap og sånn, om det blir sånn eller ikke vet jo ikke jeg, det hadde vært interessant å følge dem, men de er i alle fall mer bevisste, de har med seg mange synspunkter fra gruppen”.

Det å være bevisst valgmuligheter og konsekvenser av disse knyttes til tilgangen på flere perspektiv. Det at ungdommene deler sine erfaringer og tanker med hverandre oppfatter rådgiverne som en positiv effekt av grupperådgivningen og som verdifullt i seg selv;

”Jeg blir mer en som legger til rette, gruppa er det som er viktig for at prosessen går fremover, det tror jeg de har vokst mye på. De opplever at de er viktige for de andre i gruppa... det tenker jeg. Jeg ser jo forskjell på dem... nå og før, styrket på en måte”.

Samtidig som det å lære av andre er en ønsket og erfart effekt av grupperådgivning, krever denne formen for rådgivning en viss modighet i følge en av rådgiverne. Denne modigheten omtales både som en forutsetning for deltakelse i fellesskapet og som en effekt av det samme fellesskapet gruppen gir;

”Det å være i en gruppe krever at du tar din egen plass og jeg tenker at mange av disse elevene er ikke vant til å ta sin plass heller... de gjorde jo det, tok sin plass, det endret seg over tid og det... mener jeg... dro gruppen fremover og også var med på å styrke fellesskapet.”

Nettverket og fellesskapets mange fordeler opptar rådgiverne i deres evaluering av gruppeprosessene.

”Samholdet vil jeg si... følelsen av å tilhøre en gruppe hvor man har kanskje felles mål... det å oppnå noe ... og å lære av hverandre... å forstå hverandre og reflektere over de ulike kulturene som er representert, men samtidig å ha sånn felleskap i problemene eller utfordringene som dukker opp... det syns jeg har vært veldig positivt”

En av rådgiverne verdsetter og fokuserer også på fellesskapet og på at medlemmene i gruppen gir uttrykk for å bry seg om hverandre;

”Gruppen fungerer på så mange flere plan, det å bli akseptert og det å være noen og... og å si noe sammen med de andre... jeg ser at de har fått nettverk, de spør etter hverandre og sender melding hvis noen ikke er der og sånn.”

Kunnskap utveksles i gruppene. Samtlige rådgivere påpeker dette, det unike med at innspill kommer fra flere kanter og at flere perspektiv presenteres i gruppen. En av rådgiverne viser til den sosiale læringen som ligger i det å observere andre deltakere i gruppen.

”I en gruppe så tenker jeg at det er så fint å se at det er noen andre som tør, at det i seg selv er veldig bra.. ”jöss hun sa det...” for det er alltid noen som tør litt mer enn andre og at det på en måte blir litt tillatt å faktisk si litt hvordan man har det eller hva man tenker.”

... for minoritetsungdom

Det er variasjon i hvilken grad rådgiverne oppfatter grupperådgivning som spesielt godt egnet for ungdom med minoritetsbakgrunn, ut fra tanken om at en kollektivistisk praksis vil være i tråd med ungdommenes verdenssyn. Når jeg spør rådgiverne om hva de tenker om en teoretisk fundert idé om at grupperådgivning kan være et godt grep for personer med innvandrerbakgrunn grunnet sammenfallende prinsipper i grupperådgivning og kollektivism, er rådgiverne både ambivalente og tar opp ulike og utfyllende perspektiv.

En av rådgiverne gir umiddelbar respons på sammenhengen mellom det kollektive i grupperådgivningen og ungdommenes erfaringer ”*Ja det kan stemme fordi mange av dem kommer fra samfunn hvor man er vant til å bo sammen og alt det der*”. Samtidig påpeker rådgiveren at de samme erfaringene, det å være en del av et felleskap med tette bånd og et felles ansvar for å bevare familiens ære, kan gjøre grupperådgivning til en stor utfordring for denne gruppen ungdom;

”... men det er også en annen ting, i for eksempel de fleste afrikanske kulturer er det sånn at ting skal ikke ut. Ting som rammer deg skal bli værende innafor familien, det kan være at de ikke vil at det skal komme ut, de holder det innafor.”

Til tross for at rådgiveren gir uttrykk for en tro på at grupperådgivning kan være en passende form for rådgivning for denne gruppen ungdom, signaliseres viktigheten av å ikke generalisere eller forenkle kulturelle faktorer; *”Kanskje det er lettere å gå til en enkeltperson, som jeg kan prate med enn i plenum. Noen sliter med det, det kan ha med kultur å gjøre”*

Denne rådgiveren konkluderer med en ambivalens og en tanke om at det er mulig å se både fordeler og ulemper ved grupperådgivning som grep for ungdom med minoritetsbakgrunn *”Så ja, kanskje både og”*.

En av de andre rådgiverne gir uttrykk for at den teoretiske argumentasjonen stemmer godt overens med det som erfares i gruppen *”det tror jeg veldig på, fordi dette her med å vite at du er ikke er alene og det å vite at vi er mange og at vi kan støtte hverandre.”*

Det å ta utgangspunkt i en, for ungdommene, kjent måte å være i verden på, i et kollektiv, brukes som et argument for grupperådgivning for minoritetsungdom. Med dette utgangspunktet ønsker rådgiveren å bruke elevenes måte å forstå verden på til *”å gi dem noe nytt”*. Det nye baseres på det kjente;

”her er det jo det at vi lager et annet kollektiv enn det de er vant til, men å vise det i seg selv... jeg tenker også på det å kunne danne andre nettverk enn det man hadde der hjemme som var storfamilie og sånn fordi tankegangen er så naturlig. Her blir nettverket da medelever og sånn da, eller kollektivet blir det.”

Rådgiveren uttrykker også en viss ambivalens i forhold til teorien om grupperådgivning som spesielt godt egnet for personer fra kollektivistiske kulturer. Denne rådgiveren bruker imidlertid et annet argument som grunnlag for sin ambivalens;

”(...)men selv om de kommer fra kollektivistiske kulturer så er de ofte ikke så vant til å snakke om hvordan de har det, så ja, det de gjør har stor betydning for kollektivet, men når du hører hvor mye de egentlig snakker med hverandre innenfor da familien eller storfamilien er det jo mye de ikke sier...”

Den tredje rådgiveren har ikke reflektert over denne sammenhengen, men gir umiddelbart uttrykk for at det kan være en sammenheng;

”Ja... det har ikke jeg tenkt på... men, ja kanskje det er derfor at det blir lettere... de blir en gruppe veldig hurtig, de er hurtige med å spørre hverandre ”hvordan har du det ” og sånn... Ja det kan jo henge sammen med det da.”

Denne rådgiveren understreker også at ”de er jo så forskjellige også, noen tenker jeg at det du sier kan være veldig relevant for, men kanskje ikke alle da, selv om gruppen kan være bra for de for det altså”.

Rådgivernes utsagn viser noe av spennvidden som ligger i synet på hvorvidt grupperådgivning er spesielt egnet for ungdom med minoritetsbakgrunn. Det påpekes at enkelte kulturers holdninger til at ”ting som rammer deg skal bli innafor familien, det skal ikke ut” og vansker med å opptre i plenum kan representere barrierer mot å velge grupperådgivning som metode. Samtidig målbærer rådgiverne muligheter for nettopp denne målgruppen til å ”lage et annet kollektiv enn det de er vant til”, ”danne andre nettverk.”

Analyse

Rådgivernes innstilling til grupperådgivning gjenspeiles i denne kategorien. Effektene rådgiverne oppfatter at gruppedeltakelsen har hatt på ungdommene er mange. Jeg har valgt å presentere de effektene som sammenfaller med det rådgiverne gir uttrykk for at de primært er opptatt av. Hensiktene rådgiveren omtaler er knyttet til grupperådgivningens natur, om det som skiller grupperådgivning fra individuell rådgivning.

Grupperådgivning et godt grep? ...

Rådgivernes hensikter, mål, forventninger samt håp for grupperådgivningen, er i stor grad knyttet til fellesskap. Fellesskap knyttes konkret til etablering av nye sosiale nettverk. På det emosjonelle plan knyttes begrepet til opplevelse av støtte, forståelse og en følelse av samhörighet med noen som har sammenfallende erfaringer. Fellesskapet i betydningen sosiale nettverk er i tråd med Yaloms (1975) effekt om gruppefellesskap. Felleskap som det å ha lignende erfaringer er Yalom og Furiman og Burlingame (1990, i Holmes & Kivlighan 2000) enige om at er en unik faktor i grupperådgivning, universalitet.

I tillegg ser rådgiverne effekter som økt bevissthet og utvidet kunnskap som resultat av deltakelse i gruppen og innspill fra flere perspektiv. Både Yalom og Furiman og Burlingame anerkjenner informasjonsdeling, eller det å lære av andres erfaringer som en effekt ved grupperådgivning. Trotzer (2006) understreker at det i grupper ikke bare er en rådgiver med

spesiell kompetanse som gir tilbakemeldinger, men også andre i gruppen. På den måten kan man få flere og bedre tilbakemeldinger enn i en individuell rådgivning. Rådgivernes forhåpninger så vel som erfaringer og evalueringer er i tråd med dette perspektivet. Fellesskapet, og det ungdommene har til felles, knyttes til kunnskapsdeling fordi de får utbytte av hverandres erfaringer. Lawrence Shulman (1999:306) omtaler dette som ”*All-in-the-same-boat*” *phenomenon*”. Han påpeker gjensidigheten som ligger i det å få støtte gjennom å vite at de andre i gruppen har lignende utfordringer.

En generell styrking av ungdommene oppfatter rådgiverne som resultat av samholdet, av det å kunne ha betydning for andre mennesker, samt det å bli utfordret til å ta sin plass og delta i et fellesskap. Det rådgiverne forteller om tolker jeg som faktoren rolleflexibilitet som med Furiman og Burlingames terminologi, eller altruisme hos Yalom.

Det som slår meg når rådgiverne snakker om hensikten med å ha grupperådgivning med minoritetslevende er at det først og fremst vektlegges å dekke behov som alle ungdommer har, ”*jente- og guttegreier*”, utfordringer knyttet til det å være ung. Grupperådgivningen kan kort og godt representere det å ha et sted å bare være seg selv. Baca og Vargas (2008, i Koss-Chioino, Baca, Vargas 2008) omtaler i sin terapimodell for unge med Mexicansk bakgrunn i USA, dette stedet, eller rommet som et ekstra “*Life Space*” eller “*the Fourth Life Space*”, som ikke er skole, familie eller gata. De beskriver det som et sted hvor “*some basic social and psychological needs could be met*” (239). Her dannes nye og nye typer relasjoner med jevnaldrende og med voksne.

Rådgiveren i min studie gir uttrykk for at de ønsker, og legger til rette for, at ungdommene kan være seg selv og oppfatte gruppene som et godt sted å være. Ungdommene i Bredals (1998) undersøkelse etterlyser nettopp et slikt sted, “*et pratested*”. I tillegg omtaler en av rådgiverne gruppen som et annet kollektiv enn det kjente, et nytt “*livsrom*” eller “*life space*” i Baca og Vargas (2008) terminologi.

Jeg oppfatter at rådgiverne gir uttrykk for at det å være ungdom er utfordrende og at dette anerkjennes. At rådgivningen er satt inn i et tvangsekteskapsperspektiv virker ikke rådgiverne opptatt av i første omgang. Dette er også i tråd med de funnene Bredals (1998) studie viser, nemlig ungdommens ønske om å bli behandlet som vanlige ungdom og ikke bli stigmatisert. Også Pedersen (2000) advarer mot å overdrive ulikheter. Han hevder at dersom likhetene

overses står man i fare for å stigmatisere, plassere individer i båser og overse viktige aspekter i personenes liv.

... for minoritetsungdom?

Videre legger imidlertid rådgiverne til de spesielle utfordringene som disse elevene møter. De peker på det å være minoritet, det å være annerledes. Å være bevisst disse utfordringene er med på å ta vare på ulikhetene. Det å forhindre tvangsekteskap er mandatet til rådgiverne, det er deres overordnede mål. Dette nevnes imidlertid ikke i forbindelse med rådgivernes hensikt med opprettelsen av gruppene. Gruppens hensikt, forteller rådgiverne er en generell styrking, trygging og bevisstgjøring av elevene. Jeg tolker dette som et signal på at rådgiverne deler Fjeldværs (2008:139) oppfatning av tvangsekteskap som en del av et større problemfelt. Slik jeg oppfatter det, fordrer et slikt perspektiv kunnskap om kompleksitet, slik ungdommene i Bredals (1998) undersøkelsen etterlyser.

Shechtman (2007) omtaler forskjellene mellom individualisme og kollektivismen i forbindelse med studier hvor arabiske og jødiske ungdommers adferd i grupperådgivning sammenlignes. Forventninger basert på det kulturelle bakteppet, kunnskap om kollektivismen og individualisme, viste seg imidlertid gjennom studiene å ikke holde mål. Forskjellene mellom ungdommene var like store innad i de kulturelle gruppene som mellom dem. Deltakelsen var like stor blant de arabiske ungdommene som blant de jødiske. Dette understreker viktigheten av å ha sensitivitet i forhold til kultur og samtidig ikke overdrive ulikheter og stigmatisere personer på bakgrunn av kunnskap om deres kultur.

Forståelse for denne balansegangen tydeliggjøres, i min studie, av rådgivernes ambivalens til ideen om grupperådgivning som spesielt godt egnet for personer med kollektivistiske måter å leve i, og forstå verden på. De uttrykker alle på ulike måter en reflektert holdning til deltakerne i gruppene. Det at de er ambivalente til en slik tanke vitner for meg om en forståelse for kompleksitet og en bevissthet knyttet til å bruke sin kunnskap om kulturer, på en måte som ikke generaliserer eller stigmatiserer mennesker ut fra deres, eller deres foreldres, kulturelle bakgrunn.

Holdningene rådgiverne har til grupperådgivning generelt og for minoritetsungdom spesielt, vitner om kunnskap både om ungdommens behov, men også om grupperådgivningens effekter. Jeg oppfatter en dobbelhet i denne kategorien. Rådgiverne formidler sine

refleksjoner rundt grupperådgivning som grep. Budskapet i det de formidler tolker jeg i seg selv som et grep. Den positive innstillingen, troen på å lykkes, troen på effektene rådgivningen har for ungdommene, oppfatter jeg som et godt grep.

4.2 Byggesteinene som må ligge til grunn

I denne kategorien presenteres de mindre grepene eller byggesteinene rådgiverne bruker for å fylle sine roller og utføre sine funksjoner. Her presenteres de grepene rådgiverne oppfatter som grunnleggende, de grepene de tar som legger grunnlaget for fruktbare prosesser i gruppene.

Også i denne kategorien presenteres først noen hensikter. De kan betraktes som delmål, eller som mer konkrete ønskede effekter knyttet til de ferdighetene og funksjonene rådgiverne vektlegger.

”Jeg ønsker at de skal diskutere seg i mellom”.

”Det er jo det at de skal lære noe, bli mer bevisste, å kunne ta egne valg”.

”For at det skal fungere, må alle inkluderes, de må føle at de er med, de skal gå fra gruppen og føle seg sett og hørt”.

”Det er viktig at de... føler at de... at de kan ha tillit til meg, og til de andre i gruppa.”

”Jeg vil at de skal vite at jeg bryr meg, ikke bare er nysgjerrig, men at jeg ønsker å vite...”

For å skape en stemning eller atmosfære i gruppen som legger til rette for dialog og økt bevissthet bruker rådgiverne bevisst ferdigheter som fremmer deltakelse i trygge omgivelser. ”Vi ler så mye” sier en av rådgiverne og legger til at ”Det er så viktig, vi slapper av da og er oss selv”. Ferdighetene som vektlegges i denne kategorien dreier seg om nettopp det å skape en arena hvor ungdommene kan være seg selv, bli inkludert i et fellesskap og få økt innsikt i utfordringer de har.

Det å bruke ferdigheter for å skape en stemning i gruppa som innbyr til deltakelse opptar rådgivere. En annen av rådgiverne sier det slik *”jeg var litt sånn uformell i måten jeg gjorde det, jeg har gjort det litt avslappet... kameratslig... akkurat som vi er kamerater ... vi bare sitter og prater, avslappet.”*

Rådgiveren er her opptatt av å skape en atmosfære hvor ungdommene kan slappe av. Samtidig poengteres det at visse betingelser må være til stede for å skape et godt klima for rådgivningen;

”... det må være litt kontroll, når vi har sagt vi kommer må vi forholde oss til det, til tidspunkt og det vi skal gjøre. Det respekterer dem og det var greit... og vi har klart å etablere kontakten basert på respekt, for det må vi ha”.

Rådgiverne forteller om et bevisst forhold til balansegangen mellom å la ungdommene styre utviklingen i gruppen og det å bidra til å styre prosessen. I den forbindelse snakker alle rådgiverne om regler og rammer som må til for en fruktbar grupperådgivning, for inkludering i et trygt miljø. Viktigheten av rammer og regler knyttes til trygghet for å kunne dele sin tanker og følelser med gruppen. Som en av rådgiverne uttrykker det;

”Ja det er jo et sånt viktig grep da, allerede første gangen snakket vi om det med taushetsplikt og hver enkelt får si litt om hva de synes om det. Ååå det er kjempe viktig. Det er noe med at vi må få inn kjørereglene første gangen, involvere alle fra starten i det da... det er viktig”.

Taushetsplikten er en av de rammene rådgiverne er mest opptatt av å etablere i gruppene sine. Denne regelen *”må ligge til grunn før noe annet kan skje i gruppen”*, sier en av rådgiverne og utdyper;

”Dette med taushetsplikten merker jeg er viktigere i disse miljøene enn i andre, de er veldig redde. ”Nå må du ikke gå hjem å si det til tante di nå da, det som jeg har sagt” kan de si, for så er de kanskje i slekt eller fra samme landsby eller ett eller annet så... ja.”

For å oppnå den ønskede deltakelsen og for å opprettholde motivasjonen fra ungdommene, formidler en rådgiver at *”det er viktig å ha tydelige rammer, altså vi forholder oss til det som er innenfor denne rammen, vi snakker ikke om alt mulig annet.”*

Til tross for et bredt perspektiv i gruppene bidrar rådgiveren til at gruppene holdes på sporet av det de skal fokusere på. En rådgiver beskriver seg selv som *"... styrende på hva de skal snakke med hverandre om"*. Det uttrykkes imidlertid også i dette forholdet en balansegang mellom det å være styrende og det å la gruppen styre utviklingen, og mellom det å ivareta fokuset og det å ha et bredt perspektiv; *"Vi snakker ikke om alt mulig her... det kan godt være et bredt spekter, men at det er det"*. Rådgivernes jobb med å ivareta det brede perspektivet i kombinasjon med det å ha en retning beskriver en av rådgiverne slik;

"Jeg var en ganske tydelig voksenperson... men nå høres det styrende ut, sånn... dominerende, men min rolle var jo på en måte å holde rammene intakt... og være den som styrte, som arrangerte".

For å oppnå diskusjoner, sikre at alle gruppedeltakerne er aktive og for å holde gruppene på sporet veileder rådgiverne sine grupper. I følge rådgivernes utsagt er igangsetting og en viss grad av styring nøkkelord for veiledningen. Det er rådgiverne som *"setter i gang samtaler og lar dem diskutere"*, som en av rådgiverne beskriver det. I tillegg til igangsettelsen av samtaler er rådgiverne aktive i å drive samtalen videre. En av rådgiverne beskriver det som å *"flyte litt inn og ut av gruppen, men jeg er allikevel tilstede hele tiden altså, men ikke alltid like deltakende."* En av de andre rådgiverne beskriver det slik; *"Jeg kan komme med kommentarer og så trekker jeg meg tilbake og lar dem diskutere"*.

En av rådgiverne som betoner betydningen en viss grad av styring har for at alle skal kunne delta i gruppens samtaler/ diskusjoner og for at gruppen skal bestå, sier det slik;

"Jeg tenker at det er viktig at den som er gruppeleder eller hva skal jeg kalle det, kan styre det på en måte, og sørge for at alle får et rom på en måte, for de som ikke får et rom vil falle ut og da blir det to tre stykker som kanskje snakker. Så hvis man ønsker at gruppen skal bestå, så tenker jeg at det er veldig viktig at man sitter og drar litt sånn i noen tråder, og sørger for, uten at det er synlig, uten at de andre merker det... at alle kommer til orde".

For å øke sannsynligheten for deltakelse nevner også en av rådgiverne bruk av øvelser som *"det å sørge for at de får snakket med hverandre, at man tidlig i gruppen kanskje gjør noen øvelser så de får snakke med en eller to..."*

At rådgiverne snakker om ferdigheter som byggesteiner eller forutsetninger for hvordan rådgivningen skal foregå og fruktbarheten av rådgivningen tydeliggjøres i det en rådgiver sier;

”Altså det er såne små ting som man bare må ha på plass slik at alle føler at de blir sett så mye som de ønsker da, først da kan gruppa fungere godt...”

For å bidra til progresjon i gruppenes arbeid og for å kunne trekke i de nødvendige trådene, må gruppelederen være oppmerksom på hva som skjer i gruppen. I følge en av rådgivernes utsagn er det viktig å *”følge prosessen og være et skritt foran... og komme inn med spørsmål”*.

Et av de grepene samtlige rådgiverne virker svært opptatt av er å være autentiske, være seg selv og vise ungdommene hvem de er. Samtidig er de bevisste på at selv om de *”viser litt hvem man er”*, deler personlige erfaringer, er det en grense for hvor private de framstår. Som en rådgiver sier det: *”Jeg ville aldri involvere de i mine... problemer og sånn”*.

En rådgiver reflekterer over betydningen av det å bruke seg selv i rådgivningen;

”Jeg tror også for jentene at det at vi som voksne var åpne.. om til og med ting vi har opplevd... å ta opp nesten sånn, ikke så veldig privat da, men privat nok allikevel, om erfaringer som vi har gjort selv, og hvorfor vi mente det fungerte eller ikke, og hva vi kunne gjort annerledes. For å forstå hvilke dilemma foreldrene også strever med og hvorfor de må prøve å forstå litt også... det både tror og opplevde jeg at var bra for dem altså...”

Det å ha kunnskap om kulturforskjeller og om det å være minoritetsungdom er noe rådgiverne vektlegger. De omtaler sin kompetanse og erfaringer fra feltet som en stor motivasjon for å jobbe som minoritetsrådgiver og understreker viktigheten av slik kunnskap for å gjøre en god jobb.

”Bare en ting til... jeg tenker en må ha en minimumskunnskap også om hvordan det er å være minoritet, det er ikke sikkert at jeg behøver vite så mye om akkurat hvordan det er å være Sjik i Norge eller sånn, men det å være minoritet i et samfunn i forhold til majoriteten, de mekanismene der tenker jeg er veldig viktig. For det er veldig stor forskjell på å tilhøre en minoritet og en majoritet ...så ...ja det tenker jeg nesten er en forutsetning for å kunne møte de fra minoritetene på en ordentlig måte... altså hvis du skal gå inn i rådgivning eller veiledning eller noe sånn, for ellers så skjønner man ikke alle de mekanismene som er rundt i forhold til de valgene de skal ta som er helt annerledes på visse områder fordi de er minoritet ikke majoritet.”

Kunnskapen som rådgiveren besitter og viktigheten av den, knytter de både til det å vite noe om hvordan de skal møte ungdommene, *”å etablere kontakt, vise tillit, lytte til dem, det er viktig, vi lærer mye for de har så veldig mye å fortelle”*, men og til det å skape tillit gjennom å vise interesse. I så henseende viser en av rådgiverne til betydningen av å skaffe seg kunnskap,

kunnskap som ikke nødvendigvis er relevant i forhold til emner det skal arbeides med i grupperådgivningen, men mer generell kunnskap som kan knyttes til deltakernes bakgrunn. En av rådgiverne uttrykte det på denne måten ”*jeg ville vise de at jeg visste noe, kanskje noe helt annet enn det temaet vi snakker om*”. Rådgiveren legger til som et råd til andre som jobber med minoritetsrådgivning ”*jeg tror det er lurt dette med å sette seg litt inn i geografien og sånn*”.

Alle rådgiverne påpeker sin kunnskap og erfaring om minoriteter, og om kulturforskjeller som relevant for motivasjonen for å være minoritetsrådgivere. De er opptatt av at denne kunnskapen er viktig for å lede gruppene, for å bringe opp relevante temaer, men altså også for å skape en relasjon til ungdommene som er basert på tillit.

”Når du skal jobbe for en sånn gruppe er det viktig for ungdommene å se at du er interessert i dem, at du ikke bare det at du skal ha det som en jobb... og det føler jeg”

”Jeg må være på en måte åpen og nysgjerrig, kanskje mer i disse miljøene enn i andre, vi må ha en åpenhet og nysgjerrighet.”

Analyse

Trotzer (2006) deler gruppelederens grep inn i funksjon, rolle og ferdigheter. Ferdighetene omtales som byggesteiner leder bruker for å utføre sin funksjon. Jeg oppfatter at det ikke er vanttette skott mellom disse inndelingene, men tar allikevel utgangspunkt i dem når jeg analyserer grepene i denne kategorien.

Trotzer (2006:181) behandler grupperådgiveres ferdigheter i tre hovedkategorier; Reaksjonsferdigheter (reaction skills), interaksjonsferdigheter (interaction skills) og handlingsferdigheter (action skills). Innenfor hver av disse hovedkategoriene finner vi mange ferdigheter. I min analyse av de ferdighetene rådgiverne vektlegger, vil jeg ta utgangspunkt i disse kategoriene og underkategoriene.

Aktiv lytting er en reaksjonsferdighet som Trotzer omtaler som ” *the most important skill a group leader can develop*” (181). Lytting gir en forståelse for hva som skjer i gruppen. Det aktive aspektet av denne ferdigheten ligger i det å bruke denne forståelsen til gruppens eget beste. Jeg oppfatter at for å kunne se hva gruppen til en hver tid trenger, for å kunne bruke de øvrige ferdighetene rådgiverne forteller om, er det å lytte, det å observere hva som skjer i

gruppen, hva den trenger og hva hvert enkelt medlem i gruppen har behov for, en forutsetning. Mine informanter gir uttrykk for at de er bevisste på bruken av aktiv lytting. I tillegg til å være bevisste hva som skjer i gruppene, legger de vekt på at det er mye å lære om ungdommenes behov og ønsker gjennom aktiv lytting.

Interaksjonsferdigheter gir rådgiverne mulighet til å ”*control and guide the group interaction and they facilitate, therapeutic impact*” (Trotzer 2006:181). Det å trekke i tråder i gruppen, slik at alle blir ivaretatt og alle meninger blir hørt, omtaler Trotzer som en interaksjonsferdighet (186). Han kaller ferdigheten ”*moderating*”, en regulerende ferdighet (186). Innenfor denne ferdigheten, som regulerer eller guider gruppen, vil jeg også plassere den ferdigheten benytter for å inspirere gruppene. Den pendlingen rådgiverne beskriver i å sette i gang samtaler, for så å trekke seg tilbake og komme med kommentarer som bringer gruppene videre. Jeg tolker det som en ferdighet i å kunne inspirere og med det gi gruppen retning.

Det å definere grenser for gruppen er en annen interaksjonsferdighet. Trotzer kaller den ”*limiting*” eller begrensende. Denne ferdigheten lager rammer som gruppen kan forholde seg til og bevege seg innenfor. Denne ferdigheten kan virke strukturerende og gi gruppen en retning å bevege seg i. Interaksjonsferdigheter er byggesteiner som ligger til grunn for den funksjonen Trotzer omtaler som ”*guiding interaction*”. Minoritetsrådgiverne er opptatt av disse rammene, de ønsker å styre gruppene uten å påvirke for mye. Rammene de lager i form av regler og det å være tydelig på at gruppen har et fokus er med på å opprettholde nettopp dette. Rådgiveren vektlegger samtidig den trygghetsskapende effekten slike rammer og regler gir ungdommene. Interaksjonsferdigheter ligger også til grunn for rådgiverfunksjonen som innebærer å sørge for at regler overholdes.

”*Tone setting*” er en handlingsferdighet som er ”*crucial to the atmosphere and attitude of the group*” (Trotzer 2006:192) Slik jeg oppfatter det, er det ikke vanntette skiller mellom det å lage rammer, begrense og guide interaksjonen i gruppen og det sette tonen for samhandlingen. Allikevel er det en nyanseforskjell i det rådgiverne snakker om som regelsetting og det å bidra til å ha en atmosfære som innbyr til at ungdommene kan være seg selv. Jeg oppfatter at rådgivernes fokus på en god atmosfære uttrykkes gjennom det å bidra til å skape tillit. Det gjøres ved å ha fokus på regler, men også gjennom det å by på seg selv og gjennom å vise kunnskap. ”*Personal sharing*” kaller Trotzer (193) den handlingsferdigheten som innebærer

det å gi av seg selv, gi gruppen et inntrykk av hvem man er som gruppeleder. I tillegg vektlegger rådgiverne det å vise gruppen interesse gjennom sin kunnskap om kulturer, kulturforskjeller og kunnskap, om det å være minoritet. Jeg oppfatter at begge disse ferdighetene kan bidra til å sette tonen for hvilken adferd man kan ha i gruppen, hva som er greit å dele med de andre, og hva som er greit å holde for seg selv.

Grepene eller ferdighetene i denne kategorien knyttes i stor grad til en overordnet styring eller kontroll med gruppen. Gruppeledelsesferdigheter som det å inkludere alle, passe på at regler og rammer for gruppen opprettes og overholdes vektlegges av rådgiverne. Grepene som presenteres i denne kategorien er også knyttet til ferdigheter som er med på å skape en stemning og atmosfære i gruppene. De ferdighetene rådgiverne vektlegger gir uttrykk for ønsker om å ha en fasiliterende funksjon, å legge til rette for deltakelse, dialog og økt bevissthet. Denne funksjonen tydeliggjøres idet grep knyttet til form og innhold i gruppene, omtales i neste kategori.

4.3 Form og innhold

Funksjonen til rådgiverne kommer tydelig frem når grepene er knyttet til form og innhold i gruppene. Denne gruppen grep er knyttet til hvordan grupperådgivningen er lagt opp, de valgene som er tatt i forhold til hvilken form og hvilket innhold grupperådgivningen skal ha. Denne kategorien, som de forrige, innledes med noen sitat som gjenspeiler målsettinger eller hensikter med intervensjonene som gjøres. Hva rådgiverne velger å fylle rådgivningen med er nært knyttet til hva de ønsker å oppnå. For å kunne si noe om de større grepene som ble brukt i rådgivningen, eller om hvordan rådgivningen ble organisert, er det igjen viktig å få lagt til grunn hva rådgiveren ønsket å oppnå.

”Det at de blir bevisst på, at dette her dreier seg om min fremtid, at hvis jeg tar de rette valgene kommer jeg til å lykkes, da kommer jeg til å nå målene mine. Det er jo snakk om mye frafall, mange som dropper ut. Det er mange grunner til det... sosioøkonomisk, ting de har opplevd hjemmefra og når man klarer å få dem til å forstå disse tendensene slik at de selv er i stand til ta valg, det synes jeg er viktig.”

”Ja, suksess, en suksessfaktor er jo at ungdommene kommer ut styrket, og i denne settingen her at de kommer ut styrket med en tro på at de våger å handle... i forhold til ting som er viktig for dem...”

”Du vet... målet er ikke å skape splid mellom generasjoner, men å bidra til dialog, gi ungdommene ulike perspektiv og bevissthet om hva de selv føler, tenker og ønsker”

”Det er det å få dem til å ville være i gruppen, man må liksom treffe... jeg tenker det å finne noe som engasjerer dem”.

Begrepet bevisstgjøring framstår som svært essensielt, og går igjen i rådgivernes utsagn om hensikten med det de legger opp til i gruppene. Rådgiverne framsto som svært samstemte når det kom til dette temaet. At gruppedeltakelsen skulle representere en arena hvor deltakerne opplever økt grad av bevisstgjøring, en bevisstgjøring i forhold til de valgmulighetene de har, de valgene de skal ta, og hvilken betydning disse valgene kan ha for hvorvidt de vil lykkes i forhold til å nå sine mål, er rådgivernes hovedmålsetting når det gjelder rådgivningsprosessens innhold. Oppsummerende om rådgivernes primære målsetting i forhold til gruppene er bevisstgjøring knyttet til å gjøre egne valg og konsekvensene disse kan få for framtiden. Det siste sitatet oppfatter jeg som et ønske om å gi ungdommene noen verktøy i de valgsituasjonene de står ovenfor.

Alle de tre rådgiverne jeg møter forteller om ulike aktiviteter i gruppene sine. I tillegg til samtaler og diskusjoner i gruppene, legger de opp til ulike aktiviteter for gruppene. Aktivitetene er i varierende grad direkte knyttet til tvangsekteskapsproblematikken, de varierer fra café eller restaurant besøk, pizzakveld, til dans, make-up kurs, matlaging, filmvisning og fotokurs. Disse aktivitetene legger videre grunnlaget for mer eller mindre strukturerte samtaler i gruppene.

Jeg ønsker å presentere noe av datamaterialet i form av skildringer fra det rådgiverne forteller skjer i sine grupper.

1

En gruppe jenter møtes torsdag klokken tre, skolen er ferdig og de fleste andre elevene ved skolen har dratt hjem. I dag skal de sammen lage intervju til et intervju med en irakisk mann og kvinne som de skal møte neste uke. Rådgiveren har lagt opp til at gruppen møter voksne par med ulik kulturell bakgrunn som de intervjuer om temaer knyttet til ekteskap, kjærlighet og relasjoner mellom generasjoner.

I ukene som har gått har de fått innføring i fotografering av en profesjonell fotograf. Jentene skal fotografere parene de møter og samlet skal det de har lært presenteres på en utstilling. Jentene har regien på utstillingen og på arbeidet som gjøres i forkant.

Paret de skal møte neste uke er gift, de er begge 22 år. Først er jentene stille når de skal lage spørsmål, de ser på hverandre og flirer litt. Så sier en av jentene "Jeg lurer på hvordan de ble gift, om de giftet seg i Norge eller i Irak, og hvordan de feiret det". En annen jente sier "jeg lurer på om de er elsker hverandre". Hun ser bort på rådgiveren som for å sjekke om det er greit å stille et slikt spørsmål. Rådgiveren ler og sier " jeg synes det er et veldig personlig spørsmål, men det er dere som bestemmer". Hva tenker dere andre da jenter?" Hva er det egentlig å elske noen?"

Jeg vil i det følgende presentere noe av det rådgiveren for denne gruppen sier med sine egne ord:

"I denne gruppen var vi ute og intervjuet voksne mennesker, altså fra forskjellige miljøer om ekteskap, inngåelse av ekteskap og det å ta valg i livet sitt. Så på den måten fikk de informasjon og lærdom av de forskjellige, mens jentene selv måtte utvikle intervjuene og de var jo forskjellige alt etter som de skulle intervjuer irakiske familier, eller noen med barn eller noen som hadde vært tvangsgiftet eller noe sånn."

Rådgiveren var i denne gruppen opptatt av å legge til rette for aktiviteter som ga deltakerne reell kompetanse "de lærte også et håndverk, de lærte å fotografere, det var jo en fotograf der" bidro også til å redusere sjansene for stigmatisering av gruppedeltakerne, "så ble det liksom ikke den tvangsgiftegruppen som går til meg fordi de har problemer, nei, en kunne si jeg går på gruppe for at jeg vil lære å fotografere... eller noe sånt..."

2

Et annet sted i landet, har en gruppe jenter vært samlet i en time tidligere på dagen. Rådgiveren opplever at det ikke er mulig å få elevene samlet utenfor skoletiden, da det er mange av jentene som ikke får lov hjemme til å være ute etter skoleslutt. Jentene her har lært å sminke seg. Rådgiveren har tatt kontakt med en make-up artist som lærer jentene om farger og teknikker. Da timen nærmet seg slutten var rådgiveren opptatt av om jentene ønsket å vaske seg før de gikk hjem til foreldrene eller hva de tenkte om det. Det førte til en prat om forhold til foreldre. Rådgiveren fortalte om egne erfaringer med det å være forelder. Noen av jentene sa at de trodde kanskje foreldrene ikke ville like at de sminket seg, men at de allikevel ønsket å vise frem hva de hadde lært.

Påfølgende uke skal gruppen snakke om det å være forføngelig, det å pynte seg for en mann, eller for seg selv. Jentene har allerede snakket mye om det å være ung i Norge med en annen etnisk bakgrunn og et annerledes utseende enn de fleste andre norske ungdommer. I forrige uke lærte de å danse, da var det god stemning og mye latter. Gruppen ser ofte på filmer, tematikken i disse varierer og benyttes som utgangspunkt for diskusjoner i gruppen. Det hender også at helsesøster på skolen kommer innom for å snakke med jentene om helse, mat, sex, prevensjon eller andre ting jentene er opptatt av.

Rådgiveren beskriver gruppa slik: *”Gruppa var et sted hvor de bare kunne være seg selv, et sted hvor de bare kunne være jenter.”*

Det ungdommene signaliserer i form av behov eller ønsker er med på å forme hva innholdet i møtene skal være og hvordan gruppemøtene skal foregå.

”Etterhvert ble vi kjent med det de slet med. Da prøvde vi å finne forskjellige innfallsvinkler, når det gjelder tema, filmer og sånn, slik at vi kunne dekke behovet, litt sånn indirekte... vi viser film om kanskje det å være gift for tidlig og sånn, vi viste film om litt sånn kyssing og flørting og sånn...”

Ytterligere eksempler på allsidigheten i gruppens aktiviteter er cafébesøk og bruk av avslapningsøvelser. Rådgiver forteller at det er *”mange her som aldri ville ha råd til bare å gå ut og spise...”, ”(..) også har vi hatt sånne avslapningsøvelser, sånn yoga-light”*

En gang i uken er det på en videregående skole en gruppe gutter som møtes og snakker om "gutte-ting". Temaer som tas opp varierer fra det å ha kjærester til menneskerettigheter, skoleprestasjoner, mors rolle i familien, fars rolle. Syn på kvinner. Det å ta egne valg, konsekvenser av valg, viktigheten av skole. Noen ganger er de ute på café eller spiller basketball sammen. De har blitt en sammensveiset gjeng etter hvert. Rådgiveren tok også utgangspunkt i de etablerte treffstedene på skolen for å rekruttere til gruppen, gikk bort når noen gutter var samlet på basketballbanen og tok kontakt. Denne uken ble det høy temperatur i gruppen, det var delte meninger om hvorvidt det er viktig å kjenne jenta man skal gifte seg med eller ikke. Rådgiveren introduserte temaet, men lot guttene diskutere seg imellom da det virket som om dette var et emne som interesserte guttene.

Rådgiveren i denne gruppen er mest opptatt av det brede spekteret i temaer som opptar ungdommene i gruppen;

"Vi tar opp tema for tema ikke sant, hver uke så snakker vi for eksempel om dette her med ja, gutters rolle i en familie, eller fars rolle eller mors rolle ikke sant, så det er sånne tema vi tar opp og utvikler det til noe som kan få det til at de ser seg selv i akkurat den situasjon, den prosessen."

"Det kan være så mye forskjellig, menneskerettigheter, frafall fra skolen og muligheter utdanning gir... mye... og det henger sammen alt dette."

Aktiviteter og et bredt spekter av temaer og innfallsvinkler preger gruppene. En av rådgiverne fokuserer på nødvendigheten av balansegangen mellom "å gjøre noe og å snakke...", og poengterer at for å få gruppene til å fungere over tid, er det viktig å "ha et mål, noe som er synlig kan gjøre at gruppen holder, for alle vil jo være med på slutten".

Rådgiverne signaliserer at det var betydningsfullt at ungdommenes behov eller ønsker fikk påvirke gruppemøtenes form og innhold. Dette bidro til en allsidighet hvor rådgiverne kunne være fleksible og velge ulike innfallsvinkler eller virkemidler når de skulle sette søkelys direkte eller indirekte på det ungdommene opplevde problematisk.

Nok et grep som ble benyttet for å variere i form og innhold, var at rådgiverne, i tillegg til å være en eller to voksne i gruppene til vanlig, brukte personer utenfor gruppen som ressurspersoner for ungdommene. En av rådgiverne forteller at et eksempel på dette er at;

”Og helsesøster kom inn og kunne ta opp vanskelige tema – hvordan brukes en kondom? Hva er en kondom? Hva er sex?, hvordan skjer sexen?, ikke sant og da får de illustrert og jentene fikk stille spørsmål som de ikke fikk stilt utenfor gruppa... det var bra.”

Analyse

Jeg oppfatter at det alle rådgiverne forteller, foregår i gruppene deres kan oppsummeres med et bredt perspektiv på tvangsekteskapsutfordringene, samt vekt på varierte aktiviteter i felleskap. For igjen å bruke Trotzers (2006) inndeling av ferdigheter, roller og funksjoner, er det her mest relevant å snakke om hvilken rolle grupperådgiverne inntar. Slik jeg oppfatter det inntar rådgiverne primært fasilitatorrollen. De legger opp til aktiviteter som er direkte eller indirekte knyttet til tvangsekteskap, og guider gruppene i sine prosesser.

Å ha et bredt perspektiv på gruppens hensikt

Det som slår meg når rådgiverne snakker om hensikten med å ha grupperådgivning med minoritets elever er at det først og fremst vektlegges dekning av behov som alle ungdommer har, jente- og guttegreier, utfordringer knyttet til det å være ung, det å ha et sted å bare være seg selv.

Jeg oppfatter at rådgiverne gir uttrykk for at det å være ungdom er utfordrende, og at dette anerkjennes, at rådgivningen er satt inn i et tvangsekteskapsperspektiv virker ikke rådgiverne opptatt av i første omgang. Rådgivernes fokus på generelle ungdomsutfordringer i gruppene, er i tråd med ungdommenes ønske i Bredals (1998) studie og i tråd med det Pedersen (2000) påpeker, om å ikke overdrive ulikheter. Dersom likhetene overses står man i fare for å stigmatisere og plassere individer i bås og overse viktige aspekter i personenes liv. Videre legger imidlertid rådgiverne til de spesielle utfordringene som disse elevene møter. De peker på det å være minoritet, det å være annerledes. De er opptatt av det å være bevisste i forhold til at disse utfordringene er med på å ta vare på ulikhetene.

Det å forhindre tvangsekteskap er mandatet til rådgiverne, det er deres overordnede mål. Tvangsekteskap ble imidlertid ikke nevnt med et ord fra noen av rådgiverne når de fortalte om hva de mente var gruppens hensikt. Gruppens hensikt, forteller rådgiverne, er en generell styrking, trygging og bevisstgjøring av elevene.

Respectful counseling

Respectful counseling er et rammeverk for rådgivere i arbeid med multikulturell rådgivning. Rammeverket gir uttrykk for en totalitet, en systemisk, kontekstuell og holistisk tilnærming til rådgivning.

Religious/spiritual identity

Economic class background

Sexual identity

Psychological maturity

Ethnic/racial identity

Chronological/developmental challenges

Traumatic experiences and other threats to one's well-being

Family identity and history

Unique physical characteristics

Location of residence and language differences

(Ivey m.fl. 2007:33)

Respectful counseling som rammeverk for multikulturell rådgivning er både et bilde på en inkluderende definisjon av det multikulturelle samt et verktøy for rådgivere, et rammeverk som kan bidra til bevissthet rundt hvordan både rådgiver og klient skaper mening i sin tilværelse (33).

En kartlegging av kompetansebehov i barnevernet, familievernnet, hos skolerådgivere og helsesøster i deres arbeid for å forhindre tvangsekteskap konkluderer med at;

”... tvangsekteskap ofte blir et for snevert fokus. Det er på tide å fokusere på et bredere problemkompleks som kan kalles ”streng autoritær og patriarkalsk oppdragelse med sikte på å bevare familiens ære og særlig døtrenes seksuelle ærbarhet”. Unge som trenger hjelp må få flere ”knapper” å trykke på” (Bredal & Skjerven 2007:9).

Det brede perspektivet rådgiverne i min studie har valgt for sine grupper er således både i tråd med empirisk baserte undersøkelser av kompetansebehov for å arbeide med tvangsekteskapsproblematikken samt med MRT retningens brede tilnærming til menneskelige utfordringer.

Et bredt perspektiv i praksis - gjennom ulike aktiviteter og tema.

MRT som en metateori presenterer en holdning, et helhetlig perspektiv på mennesker og, slik jeg oppfatter det, en bred tilnærming til utfordringer. Som vist gjennom Respectful Counseling modellen er det mange sider av individet som en rådgiver kan ta utgangspunkt i. Slik tar MRT, slik jeg oppfatter det, utgangspunkt i menneskers og utfordringenes kompleksitet.

For rådgiverne jeg snakket med var det å ha en time dans eller det å gå på kafé sammen en måte å drive grupperådgivning på. Tematikken varierte fra sex til matoppskrifter og menneskerettigheter. Man kan da stille seg spørsmålet; hva i all verden har dette med tvangsekteskap å gjøre? Hvorfor driver de med disse tingene når målet deres er å forhindre tvangsekteskap? Jeg finner svaret på disse spørsmålene i en helhetlig og sammensatt tilnærming til menneskelige utfordringer. Rådgivernes uttalte hensikter understreker dette.

Aktiviteter

Aktivitetene det er lagt opp til i gruppene er det tydeliggjorte resultatet av en bred tilnærming til tvangsekteskapsproblematikken. Variasjonen i hva gruppene bruker tiden de har sammen til, er uttrykk for de mange innfallsvinklene og de ulike temaene som mer eller mindre direkte er knyttet til tvangsekteskap.

Det at rådgivere har valgt å bruke en rekke aktiviteter i gruppene sine begrunnes blant annet med at de ønsker å bidra til fellesskapsfølelse i gruppene. I tillegg legger de vekt på at ungdommene får tilgang til ulike perspektiv og innfallsvinkler til sine utfordringer.

Johnson og Johnson (2009) peker på spørsmålet om hvorvidt grupper har mål eller om det kun eksisterer individuelle mål som hvert medlem i gruppen har. De presenterer ulike syn og konkluderer med at det tryggeste er å anta at begge typer mål eksisterer i grupper og at gruppens mål har betydning for de individuelle behovene.

De vektlegger fire grunner til at gruppemål er viktige:

- Mål dirigerer handling.
- Motiverer adferd.
- Gir grunnlag for å håndtere konflikter.
- Danner basis for evaluering og (assessment).

I mitt datamateriale omtales mål for gruppen både som konkrete mål, som ferdigstillingen av et prosjekt, men også mål som er mer abstrakte. De mer abstrakte målene kan kanskje være uttrykk for mer individuelle mål, som blir gruppemål fordi de forsøkes nådd i det fellesskapet gruppen gir.

Rådgiveren som hadde et konkret prosjekt med sin gruppe uttrykker at prosjektet spilte en viktig rolle for elevenes motivasjon. Rådgiveren oppfattet at ungdommene ønsket å delta i gruppen for å se resultat av det de jobbet med. Også mindre konkrete mål oppfattes av rådgiverne å ha effekt på motivasjonen, igjen er tydelighet i forhold til hva som skal skje og ikke skje i gruppen, en viktig faktor.

James P. Trotzer (2006:61) viser en modell som gir det psykologiske fundamentet for gruppearbeid, paraplyen som grupperådgivning faller under:

Individual needs + Relationship Development + Group Purpose = Group Work

I denne modellen ser en også hvordan både individuelle behov og gruppens hensikt er sentrale brikker for gruppearbeidet. Gruppens hensikt kan variere, og som jeg har forsøkt å vise, kan det være flere hensikter, både konkrete og mer abstrakte.

Relasjonsfaktoren i dette regnestykket står også i sterk forbindelse med mål eller hensikt med gruppen. Rådgiverne peker på det å stå sammen, det å jobbe mot et felles mål, eller å føle at man ikke er alene, er viktig for relasjonene i gruppene. Det å skulle nå et mål sammen er en velkjent måte å bygge fellesskapsfølelse på.

Indirekte tilnærming til utfordringer

Gjennom ulike aktiviteter og målsettinger ble gruppene mer enn et forum mot tvangsekteskap. Det å ha et bredt perspektiv og legge opp til aktiviteter bidrar til å unngå stigmatisering av ungdommene. Dette var også ungdommene i Bredals (1998) studie opptatt av. Aktivitetene og det innholdsmessige ”påfyllet” ungdommene fikk i gruppene kan også tolkes som en form for indirekte rådgivning, eller tilnærming til å takle utfordringer. Rådgiverne forteller om bruk av filmer og andres historier som utgangspunkt for refleksjon og diskusjon. I kollektivistiske samfunn er samfunnets velferd viktigere enn individets, familiestrukturen er basert på hierarki og er ofte patriarkisk, hvor menn har dominante roller. I slike kulturer er det viktig at

harmonien bevares og mentale utfordringer holdes gjerne som hemmeligheter. Det er familien som gir den nødvendige støtten og individer forventes ikke å oppsøke andre enn familien for hjelp (Shechtman 2007:178). Som en av mine informanter er inne på, kan grupperådgivning være ekstra utfordrende, da det forventes at man skal dele sine utfordringer med mange. Måten grupperådgivningen er lagt opp på, tolker jeg som et forsøk på å ivareta ungdommenes behov for å beskytte seg selv og sin familie.

Både for denne gruppen ungdom, men også for andre ungdommer kan en indirekte tilnærming til utfordringer bidra til at tanker og følelser blir luftet på en måte som ikke virker så truende eller skummel. I rådgivning av arabiske og muslimske klienter anbefaler Marwan Dwairy (2008) å ta utgangspunkt i metaforer i rådgivningen. Begrunnelsen for dette ligger i at klientene selv har en tendens til å snakke i metaforer og vegrer seg for å snakke direkte om utfordringer.

Bruk av film, av intervjuer av andre mennesker som har relevante historier og foredrag fra helsesøster eller andre ressurspersoner, kan sammenlignes med det McAdams omtaler brukt i rådgivning av unge med innvandrerbakgrunn; “ *use of projective devices in the form of stories where used to cue discussion around sensitive subjects...* ” (1993 i Koss-Chioino, Baca, & Vargas 2008:244). I følge dem bidrar dette til personlige fortellinger som ungdommene nøler med. Gjennom denne indirekte formen å ta opp sensitive temaer på, mener McAdams å ha erfart at det for ungdommene blir lettere å dele sin egen historie.

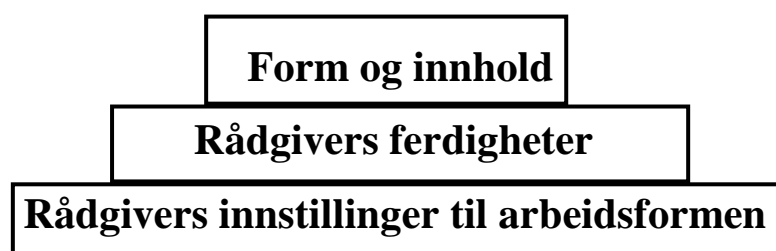
Metaforbruk, å høre andres historier på film eller ulike aktiviteter som inspirerer til refleksjon rundt relevante tema, har det til felles at tilnærmingen lar ungdommene få lære uten å måtte avsløre noe om seg selv. Som McAdams (1993 i Koss-Chioino m.fl 2008) påpeker, kan det å starte med en form for indirekte måte å takle utfordringer på, bidra til at ungdommene selv føler seg klare til å møte sine utfordringer på en mer direkte måte.

Kapittel 5 – Drøfting, nøkkelbegrep og utvidet perspektiv

Det følgende kapittelet vil oppsummere studiens funn. Nøkkelfenomen og mønster som jeg fant i studien, vil belyses av teori og drøftes uavhengig av den konteksten de er funnet i, slik blir de i denne oppgaven nøkkelbegrep.

5.1 Flere typer grep

Datamaterialet viser at det å snakke om grep i rådgivningen krever en inndeling i typer grep. Kategoriene mine viser hvordan jeg forstår denne inndelingen. Rådgivernes holdninger til grupperådgivning, slik de uttrykkes i deres forventninger, hensikter og erfaringer, danner i min forståelse, fundamentet for de øvrige grepenes effekt. Rådgivernes ferdigheter og til dels også roller og funksjoner danner det neste nivået grep. Dette danner igjen grunnlaget for form og innhold i grupperådgivningen, som representerer den siste kategorien. For meg utkrystalliserer det seg en modell som viser hvordan disse nivåene henger sammen, og er avhengige av hverandre;

Rådgivernes innstillinger danner grunnmuren som de viktige byggsteinene, rådgivernes ferdigheter, kan plasseres på og vokse ut fra. Grunnmuren, rådgivernes innstillinger, og valg av byggsteinene, hvilke ferdigheter man vektlegger, materialiseres i grupperådgivningens uttrykk, dens form og innhold.

5.2 Rådgiverne

I kategorien hvor rådgivernes tanker om grupperådgivning presenteres, oppfatter jeg en dobbelhet. For det første gir denne kategorien et bilde av grupperådgivning som grep i minoritetsrådgivning, fordeler og ulemper med valget av grupperådgivning som arbeidsform presenteres. For det andre tydeliggjøres rådgivernes holdninger og innstillinger til grupperådgivning i denne kategorien. Disse utgjør i seg selv et godt grep, slik jeg oppfatter det.

Rådgivernes innstilling til grupperådgivning blir i min forståelse et viktig, kanskje det viktigste, grepet for å lykkes med denne formen for rådgivning. Min oppfatning er at rådgivernes forståelse for potensialet til grupper er avgjørende for de øvrige formene for grep som tas. I mitt datamateriale er det tydelig at rådgivernes utgangspunkt for igangsetting av grupper var en sterk tro på grupperådgivningens mulige effekter.

Forholdet mellom forventninger og erfarte resultater kan således sies henge sammen. Mine informanter forventet at grupperådgivning skulle ha en positiv påvirkning på ungdommene og formidler også at de opplever at prosessene gir gode resultater.

Grupperådgiverens personlighet ligger til grunn i Trotzers (2006) vurdering av grupperådgivningens effekt. I følge han er effektiviteten knyttet til en positivitet hos gruppelederen. Trotzer er opptatt av denne positiviteten i møte med medlemmene i gruppen. En positiv innstilling til mennesker og til grupperådgivning som arbeidsform finner jeg i mitt datamateriale. Hvorvidt grupperådgivning blir et godt grep, anser jeg er nært knyttet til gruppelederens innstillinger, forventninger og holdning til seg selv og til andre mennesker.

5.3 Kompleks kunnskap

Blant ferdighetene eller grep som presenteres i kategori to, omtales det å ha kunnskap. Som grep kan deles inn i nivåer og ha betydning for hverandre, oppfatter jeg at det også innenfor rammen for grupperådgivernes ferdigheter finnes et slags hierarki, hvor kunnskap ligger til grunn for de andre ferdighetene, og også for den siste kategorien grep; form og innhold. Kunnskap er et stikkord innefor MRT (Ivey m.fl. 2007). Kunnskap om klientenes verdensbilde regnes som en av de tre bestanddelene i kompetansen en rådgiver bør besitte (Sue & Sue 2003). Også SINTEF rapporten (Buland & Mathiesen 2008) som omhandler rådgivning i norsk skole understreker viktigheten av kunnskap ” *Behovet for kunnskap om kultur og hvordan kultur påvirker menneskers adferd og valg, er viktige bestanddeler i slik (multikulturell rådgivning, min anmerkning) rådgivning*” (26). I denne rapporten påpekes det som er et av de grunnleggende argumentene for behovet for en fjerde retning i rådgivningen, nemlig at ” *tradisjonelle, vestlige tilnæringer kan oppfattes fremmed og ikke tar hensyn til særskilte kulturelle aspekter*” (26). Mine informanter utviser en forståelse for det mangfoldige. Jeg oppfatter at de behersker balansegangen det er å ikke legge for mye eller for lite vekt på forskjeller, det som forener eller skiller minoritetsungdom fra majoritetsungdom.

Kunnskapen rådgiverne besitter tydeliggjøres etter min tolkning både i valg av grupperådgivning som arbeidsform for ungdom med innvandrerbakgrunn, i deres innstillinger til grupperådgivning for denne gruppen og ikke minst i valg av form og innhold. Det brede perspektivet på tvangsekteskapsproblematikken, tolker jeg som en forståelse for en kompleksitet. Det vitner om en forståelse for at selv om tvangsekteskap kan oppta samtlige ungdommer i gruppen, er det ikke det samme som at alle opplever det likt. Ved å gjøre bruk av aktiviteter og ”ufarlige” eller indirekte måter å ta opp ulike tema på, viser rådgiverne en forståelse for utfordringene det kan innebære å dele personlige utfordringer med andre mennesker.

5.4 Å ha to tanker i hodet samtidig

I min tilnærming til feltet minoritetsrådgivning var jeg opptatt av spenningsfeltet mellom det å skulle forhindre tvangsekteskap og det å respektere andres perspektiv, verdier og praksiser. Gjennom møtet med rådgivere som jobber hver dag i dette spenningsfeltet har de teoretiske dilemmaene fått en ny betydning for meg. Rådgiverne har vist at det er mulig å holde to tanker i hodet på en gang. Det selvstendige mennesket ses i relasjon til omgivelsene som vektlegges og gis mening. I tråd med en multikulturell retning innenfor rådgivning er mine informanter opptatt av mange sider av ungdommenes liv. Det relasjonelle og kontekstuelle synet på selvet og på dannelsen og opprettholdelsen av det gjenspeiles i MRT, som tar utgangspunkt i det relasjonelle og kontekstuelle for rådgivningen.

I den moderne verden var målet å bli selvstendige og autonome individer. Det postmoderne synet på selvet bidrar til å sette spørsmålsteget ved dette målet. D`Andrea (2000) påpeker fellestrekkene ved postmodernismen, konstruktivismen og multikulturalismen, nemlig forståelse og respekt for flere perspektiv på virkeligheten samt et mangfold av måter å forstå verden på.

I MRT er ikke målet å endre kulturer, men å bevisstgjøre innenfor de rammene av forståelse som en person skaper mening ut fra (Ivey m.fl. 2007). Grupperådgivning for minoritets-ungdom gir slik sett mening fordi rådgivningen er preget av ungdommenes egne forståelsesrammer. Det er ingen andre som forteller hva de bør og ikke bør gjøre. Ungdom som kjenner og forstår hverandres utfordringer kommer sammen, de fleste av dem med kulturell påvirkning fra land som er mer tradisjonelle og kollektivistiske enn Norge, ”*de får det fra sine egne*” (rådgiver).

I sosialantropologien finner en to ytterpunkter i måten å vurdere andres kulturer på. Den ene er en etnosentrisk innstilling som setter egen kultur som målestokken alle andre kulturer vurderes ut fra. Den andre ytterligheten er å vurdere hver kultur helt og holdet ut fra dens egen kontekst og indre logikk, et uttrykk for kulturel relativisme (Hylland-Eriksen 1998). Til tross for en respektfull holdning til kulturelle variasjoner, oppfatter jeg at rådgiverne er stødige i sitt arbeid mot tvangsekteskap. De blir ikke for kulturel relativistiske til å stå for viktige moralske, etiske og menneskerettslige prinsipper. En styrking av selvstendighet må ikke vike for en kollektivistisk kulturforståelse. Rådgiverne uttrykker et ønske om å bidra til dialog mellom generasjonene i sitt arbeid for å forhindre tvangsekteskap. De anerkjenner viktigheten av ungdommenes relasjoner til deres valg i livet og inkluderer dette perspektivet i rådgivningen. Bevissthet og kunnskap anses av rådgiverne som gode redskap for ungdommen i dialog med familiemedlemmer og andre som representerer det kollektive fellesskapet for mange av minoritetsungdommene.

MRTs hovedproposisjon omhandler frigjøring av bevissthet. Som det fremkommer i oppgavens kapittel fire, har rådgiverne jeg har snakket med bevisstgjøring som en sentral målsetting. Det å bevisstgjøre settes i sammenheng med empowerment eller styrking av ungdommene, en styrking som innebærer økt forståelse, kunnskap, kjennskap til alternativer og konsekvenser av valg. Denne bevisstgjøringen oppfatter rådgiverne som redskaper i en forbedring av dialogen mellom generasjoner. Valg er et av de store temaene gruppene jobber med. En bevisstgjøring av valgmuligheter og konsekvenser av valg. Styrking av ungdommenes autonomi er i tråd med vestlig rådgivningstradisjon. Mine informanter er tydelige på at styrking av selvstendighet og trygghet ikke skal gå på bekostning av ungdommenes felleskap i familie eller blant venner. De viser respekt for deres kultur og ønsker å bidra til dialog mellom generasjoner heller enn å skape strid.

Målsettingen om økt bevissthet hos ungdommene knytter rådgiverne til det å utstyre dem med verktøy de kan anvende i en dialog med eldre generasjoner. Denne tilnærmingen til ungdommenes utfordringer anerkjenner den konteksten ungdommene skal handle i forhold til, slik jeg oppfatter det. Gjennom å være sammen, gi hverandre støtte ut fra et felles forståelsesmønster, er målet selvstendighet som ikke går på bekostning av fellesskapet.

Sosialisering med to tanker i hodet samtidig

Joar Aasen (2003:81) definerer sosialisering i sin bok om flerkulturell pedagogikk slik;

”Prosesser der et individ inngår i et samhandlingsforhold til kulturen omkring, der individet internaliserer denne kulturen og dermed mer eller mindre overlatt og målrettet formes til å bli medlem av den. Dette er prosesser der verdier og normer overføres, kunnskaper og ferdigheter utvikles og der det enkelte individs erkjennelse av egen verdi- dets identitet etableres”.

I sosialiseringsteorien finner vi begrep som primær- og sekundærsosialisering (Hoëm 1978). Primærsosialiseringen foregår som oftest i familien, i barnas første leveår, mens sekundærsosialiseringen skjer når barnet møter andre mennesker og sosialiseres inn i andre omgivelser enn hjemmemiljøet. Anton Hoëm (1978) beskriver ulike mulige utfall av barn og unges møte med skolen og dens formidling av holdninger og verdier. Dersom det er samsvar mellom det skolen står for og foreldrenes verdier og interesser, vil skolen kunne bidra til en forsterket sosialisering. Dersom det derimot er stor divergens mellom skolens og hjemmets verdier vil det kunne medføre prosesser av de- og re-sosialisering, svekkelse av opprinnelig tilhørighet og ny identitetsdannelse på bekostning av tidligere påvirkning.

I veilederen ” *Tiltak mot tvangsekteskap*” omtales dette forholdet slik;

”Som all annen ungdom, kan også ungdom med minoritetsbakgrunn oppleve å møte ulike verdsett hjemme og ute. I minoritetsfamilier vil disse ulikhetene ofte være forsterket. Mange klarer på en god måte å forholde seg til dette og å ta det beste fra flere kulturer, mens andre står overfor utfordringer som er vanskelig å takle. Dette kan medføre store konflikter og i verste fall føre til at båndene mellom foreldre og barn brytes”

(Bastøe 2001:8).

Grupperådgivningens hensikt, slik rådgiverne i min studie beskriver den, dreier seg om å bevisstgjøre elevene, samtidig som det tas hensyn til familienes perspektiver. Rådgiverne bidrar således til å ivareta en link mellom de verdiene som har preget ungdommenes sosialisering i deres miljøer og de verdiene som preger det norske samfunnet. Dette kan bidra til en sosialiseringsprosess i det norske samfunnet som bygger på primærsosialiseringen, som ivaretar og anerkjenner det ungdommene har med seg hjemmefra.

I følge Trotzer (2006) har grupperådgivning et potensial til å bøte på følelse av et manglende samsvar mellom den indre og den ytre verden mennesker kan oppleve. Dette perspektivet gir en åpenbar parallell til de to ”verdenene” ungdom med innvandrerbakgrunn påvirkes av.

Basert på dette, vil jeg oppsummere med at grupperådgivning, med gode grep, basert på en positiv innstilling og en kompleks kunnskapsbase, kan bidra til en god sosialisering for ungdommene. Denne sosialisering prosessen ivaretar begge ”verdener” og gir ungdommene verktøy i forming av egen identitet, i dialog med sine omgivelser.

Jeg vil avslutte min oppsummering og drøfting med et sitat fra sosialantropologen Thomas Hylland-Eriksen;

”Balansen mellom individ og kollektiv, mellom frihet og trygghet, og mellom rettigheter og plikter, er vesentlig for all identitetsdannelse, og det optimale punktet er ikke det samme overalt. Derfor er kulturoversettelse viktig, også når målet er å sikre sine medmenneskers rettigheter” (2008:24).

Kapittel 6 - Avslutning og blikk på veien videre

Grepene er mange, rådgivernes innstillinger, til mennesker generelt og grupperådgivning spesielt, er viktige, kunnskapen kompleks og perspektivet bredt. Slik vil jeg oppsummere de sentrale funnene i min studie.

I denne oppgaven har jeg valgt å fokusere på grep innen rådgivning for minoritetsungdom. Perspektivene som presenteres er rådgivernes. Det er fra deres ståsted refleksjonene kommer. Jeg oppfatter at det neste naturlige steget ville vært å fokusere på hvordan ungdommene opplever minoritetsrådgivningen generelt og grupperådgivningen spesielt. Det kunne vært interessant å se hvorvidt rådgivernes oppfatninger samsvarer med det ungdommene faktisk opplever. I en slik sammenheng vil det være viktig å være bevisst på at det ikke er noe mål i seg selv at de to rollene representerer likt perspektiv, kanskje heller tvert i mot.

”de (ungdommene) ville sagt at jeg ikke hadde noe å si... det håper jeg i alle fall” (rådgiver)

Dette utsagnet står for meg som en læresetning innen kvalitativ metode og viktigheten av å være bevisst hvem man spør og hvilken sannhet man da får tilgang til. Å studere det samme feltet fra ulike perspektiv vil dermed gi en utvidet forståelse gjennom tilgang til flere sannheter.

Blant rådgiverne jeg snakket med i forbindelse med denne oppgaven var det en som hadde rådgivning for gutter, en guttegruppe. Innenfor rammen for min oppgave ble det ikke anledning til å fokusere på kjønnsperspektivet. I tilknytning til forhindring av tvangsekteskap, oppfatter jeg imidlertid grupperådgivning for gutter som et interessant og svært relevant utfordringsområde. Regjeringen sier i en pressemelding 21.april at i løpet av første kvartal i år har 38 gutter henvendt seg til minoritets- eller integreringsrådgivere, sammenlignet med 18 første kvartal i fjor. I pressemeldingen påpekes det at *”Auken i talet saker som gjeld gutar kan henge saman med guttegrupper som har vore i gang på skulane i 2009”* (regjeringen.no a. Pressemelding 21.04.2010).

Det samlede tallet for henvendelser fra både gutter og jenter øker. Denne økningen oppfatter jeg som et godt tegn, et godt tegn fordi en da er i ferd med å få oversikt over omfanget av utfordringen. Det at kompetente personer er tilgjengelig for ungdommene har gitt positive resultater, og viser at det er et behov for tiltakene som er iverksatt.

Rådgiverne i min studie er opptatt av å ivareta ungdommenes bakgrunn. De ønsker å bidra til å styrke ungdommene i dialogen med sine foreldre og øvrige omgivelser. Det å bli trygg på hvem man er, kan være en særlig utfordring når man påvirkes av ulike kulturelle verdier.

Norsk innvandringspolitikk har mål om integrering (regjeringen.no b). Integrering er en av tre hovedstrategier som en stat kan ha i sitt forhold til minoritetsgrupper. Segregering er basert på en tanke om at kulturer ikke bør blandes og innebærer dermed at minoritetsbefolkningen holdes adskilt fra majoriteten. Assimilasjon er en annen strategi som går ut på å endre minoritetsbefolkningen slik at den blir mest mulig lik majoritetsbefolkningen. Den tredje strategien, som altså den norske stat har som mål, er integrering. Integrering eller integrasjon, definerer Thomas Hylland-Eriksen (1998:389) slik; *”Med integrasjon menes deltakelse i samfunnets felles institusjoner, kombinert med opprettholdelse av gruppeidentitet og kulturelt særpreget”*.

For å skape en vellykket integrering er det derfor viktig å bygge på den kulturelle bakgrunnen representanter for minoritetsbefolkninger har med seg. For at vi skal få til en vellykket integrering, oppfatter jeg at det å ha to tanker i hodet samtidig er viktig. Rådgivere eller andre som jobber med ungdom med minoritetsbakgrunn må ta innover seg viktigheten av å anerkjenne konteksten for ungdommenes identitetsdannelse og utvikling. Hvis vi ikke anerkjenner bakgrunnen, men kun intervenserer med etnosentriske briller, oppfatter jeg at vi står i fare for å bidra til assimilasjon fremfor integrasjon.

Litteraturliste

- Allgood, E. & Kvalsund, R. (2004). *Learning and discovery for Professional Educators: Guides, Counselors, Teachers. An interactive experiential approach to practice and research*. Trondheim: Tapir akademiske forlag.
- Alvesson, M & Sköldbberg K. (1994). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitterat.
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2007) *Handlingsplan 2008-2011, Handlingsplan mot tvangsekteskap*.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Integrasjons og mangfoldsdirektorater, Politidirektoratet & Utledningsdirektoratet (2008). *Arbeid mot tvangsekteskap- en veileder*. Oslo.
- Bastøe, P.A. (2001). *Tiltak mot tvangsekteskap - Veileder for offentlige ansatte i møte med ungdom som trues med eller er utsatt for tvangsekteskap*. Barne og likestillingsdepartementet.
- Bemak, F. & Chung, R.C.Y. (2004). Teaching Multicultural Group Counseling: Perspectives for A New Era. I *The Journal for Specialists in Group Work*. Vol 29 no 1.
- Bredal, A. (1998). *Arrangerte ekteskap og tvangsekteskap blant ungdom med innvandrerbakgrunn*. Oslo: Kompetansesenter for likestilling.
- Bredal, A. & Skjerven, L.S. (2007). *Tvangsekteskapsaker i hjelpeapparatet. Omfang og utfrdringer*. Senter for kvinne- og kjønnsforskning. Universitetet i Oslo.
- Brown, Judith.R. (1996). *The I in Science. Training to Utilize Subjectivity in Research*. Oslo: Scandinavian University Press. (Universitetsforlaget)
- Buland, T. & Mathiesen, I.H. (2008). *Gode råd? En kunnskapsoversikt over feltet yrkes- og utdanningsrådgivning, sosialpedagogisk rådgivning og oppfølgingstjeneste i norsk skole*. SINTEF Teknoloi og samfunn. Gruppe for skole- og utdanningsforskning. Trondheim.
- Carey, M.R. (1999). *Heraclitean Fire, Journeying on the path of Leadership*. Kopiert ved Tapir akademisk forlag (2008). Trondheim.
- Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode*. Oslo: Universitetsforlaget.
- D'Andrea, M. (2000). *Journal of Mental Health Counseling*. ProQuest: Psychology Journals.
- Dwairy, M. (2008). Counseling Arab and Muslim Clients. I Pedersen, P.B., Lonner, W.J., Draguns, J.G. & Trimble, J.E. (red)(2008). *Counseling across cultures* (6.utgave). Los Angeles: Sage Publications.

- Engebrigtsen, A. (2007). *Perspektiver på autonomi, tilhørighet og kjønn blant ungdom*. TFU 2-2007.
- Five, A. (2002). *Tverrkulturell kommunikasjon*. Oslo: Yrkeslitteratur AS.
- Fjeldvær, S. (2008). IMDi arbeid mot tvangsekteskap. I *Integreringskart 2008, Tvangsekteskap – en kunnskapsstatus*. IMDi rapport 6-2008.
- Gielen, U.P., Draguns, J.G. & Jefferson, F.M. (2008)(Ed) *Principles of Multicultural Counseling and Therapy*. New York: Routledge.
- Hofstede, G. (1993). *Kulturer og organisasjoner*. Original tittel "Cultures and Organisations – Software of the Mind." Oversat fra engelsk til norsk av Gunnar Bureid. Oslo: Bedriftsøkonomiens Forlag.
- Holmes, S.E. & Kivlighan, Jr. D.M. (2000). Comparison of Therapeutic Factors in Group and Individual Treatment Processes. I *Journal of Counseling Psychology* vol 47, No. 4, 478-484.
- Hoëm, A (1978). *Sosialisering, En teoretisk og empirisk modellutvikling*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Hunt, D.E. (1987). *Beginning with Ourselves. In Practice, Theory, and Human Affairs*. Cambridge: Brookline Books, Inc.
- Hylland-Eriksen, T. (1998). *Små steder- Store spørsmål. Innføring i sosialantropologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hylland-Eriksen T. (2008). Ekteskap og personforståelse. I *Integreringskart 2008, Tvangsekteskap – en kunnskapsstatus*. IMDi rapport 6-2008.
- Ivey, A.E., D'Andrea, M., Ivey, M.B. & Simek-Morgan, L. (2007). *Theories of Counseling and Psychotherapy. A Multicultural Perspective*. 6th.Ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Jackson, M.L. (1995). Multicultural Counseling - Historical Perspectives. I Ponterrotto, J.G., Casas, J.M., Suzuki, L.A. & Alexander, C.M. (red)(1995). *Handbook of Multicultural Counseling*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Johnsen, S.K.L (2007). *...Men inni er vi langt fra like. Tre skolerådgiveres opplevelse av møte med minoritetslever*. Mastergradsoppgave. Trondheim: NTNU.
- Johnson, D.W. & Johnson, F.P. (2009). *Joining together. Group Theory and Group Skills* (10. utgave). Columbus, Ohio: Pearson.
- Koss-Chioino, J.D., Baca, L. & Vargas, L.A. (2008). Group Therapy With Mexican American and Mexican Adolescents Focus on Culture. I Gielen, U.P., Draguns, J.G. & Jefferson, F.M. (2008)(Ed) *Principles of Multicultural Counseling and Therapy*. New York: Routledge.

- Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Originaltittel: Interviews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing. Oslo: ad notam Gyldendal.
- Kvale, S. (2001) *Det kvalitative forskningsintervjuet*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Merriam, S.B. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education* (2.utgave). San Francisco: Jossey-Bass.
- Postholm, M.B. (2005). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pedersen, P. (2000). *A Handbook For Developing Multicultural Awareness* (3.utgave). American Counseling Association.
- Shechtman, Z. (2007). *Group Counseling and Psychotherapy With Children and Adolescents. Theory, Research, and Practice*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Shulman, L. (1999). *The Skills of Helping Individuals, Families, Groups, and Communities* (4.utgave). Illinois: F.E. Peacock Publishers.
- Steen-Johnsen, K. & Lidèn, H. (2009). *Evaluering av handlingsplan mot tvangsekteskap. Første delrapport*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Sue, D. W. & Sue, D.R. (2003). *Counseling the culturally diverse: Theory and practice* (4.utgave). New York: Wiley.
- Sue, D.W., Ivey, A.E. & Pedersen, P.B. (1996). *A Theory of Multicultural Counseling & Therapy*. Pacific Grove, CA USA: Brooks/ Cole Publishing Company.
- Thagaard, T. (2003). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (2.utgave). Bergen: Fagbokforlaget.
- Toldson, I.A. (2008). Counseling Persons of Black African Ancestry. I Pedersen, P.B., Lonner, W. J., Draguns, J.G. & Trimble, J.E. (red.)(2008) *Counseling across cultures* (6.utgave). Los Angeles: Sage Publications.
- Triandis, H.C. (1995). *Individualism & Collectivism*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Trotzer, J.P. (2006). *The Counselor an the Group. Integrating Theory, Training, and Practice* (4.utgave). New York: Routledge.
- Yalom, I.D. (1975). *The theory and practice of group psychotherapy*. New York: Basic Books.
- Wikan, U. (2005). *For ærens skyld: Fadime til ettertanke*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Wolcott, H.F. (1994). *Transforming Qualitative Data. Description, Analysis, and Interpretation*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.

Aadland, E. (1994). *Kultur. I helse-, social- og utdanningsinstitusjonar*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Aarset, M. F., Lidén, H. & Seland, I. (2008). *Ungdom med innvandrerbakgrunn. Verdier, normdannelse og livsvalg*. IMDi-rapport 10-2008. Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Aarset, M.F. (2008). Man skal ikke fortelle alt, da – unge med innvandrerbakgrunn og fremtidige ekteskap. I *Integreringskart 2008, Tvangsekteskap – en kunnskapsstatus*. IMDi rapport 6-2008.

Aasen, J. (2003). *Flerkulturell pedagogikk- en innføring*. Opplandske Bokforlag.

Internettkilder

Lovdata.no: Straffelovens §222.

<http://lovdata.no/all/tl-19020522-010-025.html#222>

Integrering og mangfoldsdirektoratets nettsider: [Imdi.no](http://imdi.no)

Artikkel om Alan Ali.

<http://www.imdi.no/no/Nyheter/2009/--Kvinnens-stilling-ma-styrkes/>

Informasjon om minoritetsrådgivere.

<http://imdi.no/no/Tvangsekteskap/Minoritetsradgivere/>

Regjeringens nettsider: [Regjeringen.no](http://regjeringen.no)

Pressemelding 21.april. 2010.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/pressesenter/pressemeldinger/2010/Fleire-gutar-melder-fra-om-tvangsekteskap.html?id=601334>

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak) Prop. 1 (2009–2010)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/dok/regpubl/prop/2009-2010/prop-1->

Handlingsplan for integrering og inkludering.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/integrering/midtpalte/handlingsplan-for-integrering-og-inkludere.html?id=504163>

IMDi-seminar. Like muligheter – egne valg. Samarbeidsseminar om tvangsekteskap og frafall 12. februar 2009.

Vedlegg nr. 1 Informasjon og samtykke

Informasjon om mastergradsprosjekt og samtykke til deltakelse

Jeg ønsker å takke for din foreløpige interesse for å være informant i mitt mastergradsprosjekt. En del av informasjonen under har du allerede mottatt pr mail, men for å samle informasjonen og formalisere et samtykke om deltakelse sendes dette brevet.

Jeg er masterstudent i pedagogikk med fordypning i rådgivning ved Universitetet i Trondheim, NTNU.

Temaet for oppgaven er minoritetsrådgivning med fokus på elevnettverk i form av grupperådgivning. Jeg er interessert i minoritetsrådgiveres erfaringer med grupperådgivning med minoritets elever. I den forbindelse ønsker jeg å intervju tre minoritetsrådgivere. Spørsmålene vil dreie seg om rådgivernes forventninger, rådgivers handlinger i grupperådgivningen, samt vurdering av gruppens effekter.

SINTEFs rapport om skolerådgivning i Norge (2008) konkluderer med at det er for lite kunnskap om minoritetsrådgivning og at det trengs erfaringer fra dette feltet og kunnskap om gjennomføring, kunnskap om de ”gode grepene”. Hensikten med mitt prosjekt vil nettopp være å belyse erfaringer og rådgivernes vurderinger av hvilke grep som er fruktbare.

Jeg vil bruke båndopptaker mens vi snakker sammen. Intervjuet vil ta omtrent halvannen til to timer og vi blir sammen enige om tid og sted.

Det er frivillig å være med og du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data om deg bli slettet og ikke brukt i fremstillingen. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne kjenne seg igjen i den ferdige oppgaven. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, våren 2010.

Dersom du har lyst å være med på intervjuet, er det fint om du skriver under på den vedlagte samtykkeerklæringen og sender den til meg. Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på xxx eller sende en e-post til xxx. Du kan også kontakte min veileder Eleanor Allgood ved institutt for pedagogikk xxx.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen
Christine Jensen

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om studien av minoritetsrådgivning og ønsker å delta i studien.

Signatur

Vedlegg nr. 2 – Intervjuguide

Bakgrunn og motivasjon	<p>Hva var din motivasjon for å søke stillingen som minoritesrådgiver?</p> <p>Hvilken relevant bakgrunn opplever du at du har for denne jobben?</p>
Om elevgruppen	<p>Hvor ofte møtes gruppen?</p> <p>Hvor og på hvilke tidspunkt møtes gruppen?</p> <p>Hvordan er gruppen sammensatt?</p> <p>Er det de samme hver gang?</p> <p>Kriterier for medlemmer?</p>
Intensjoner og forventninger	<p>Hva var din intensjon med opprettelsen av gruppen?</p> <p>Hvordan ønsket du da du startet opp at gruppen skulle fungere?</p> <p>Hvilke tanker hadde du om hvordan gruppen kom til fungere?</p> <p>Hadde du noen forventninger om utfordringer?</p> <p>Hva skal til for at du opplever at rådgivningen er vellykket?</p> <p>Dine suksesskriterier?</p>
Gjennomføring <u>Oppstart:</u>	<p>Hvordan rekruterte du til gruppedeltakelse?</p> <p>Hvordan oppfattet du at elevene responderte på tilbudet?</p> <p>Hvordan var responsen i forhold til dine forventninger?</p> <p>Hva ble gjort i oppstartfasen for å få til hensikten med gruppen?</p>
<u>Underveis:</u>	<p>Hva har du gjort for å nå målsettingen med gruppen?</p> <p>Hvordan oppfatter du at din rolle i gruppen er?</p> <p>Med tanke på at du driver minoritetsrådgivning, er det noen spesielle hensyn du har tatt eller tar i grupperådgivningen?</p> <p>I planleggingen, gjennomføringen, medlemmer etc? regler etc.</p>

Prosess	<p>Hvordan vurderer du gruppens utvikling?</p> <p>Hvordan har denne vært i forhold til dine forventninger?</p> <p>Hva tenker du om denne utviklingen? Hva skyldes den? Har du noen tanker om hvordan gruppen er nå/ ved gruppens slutt vs ved begynnelsen?</p> <p>Kan du peke på noe som har endret seg i gruppen over tid?</p>
Vurdering/ evaluering	<p>Hvilke effekter oppfatter du at gruppen gir for elevene?</p> <p>Hvordan forklarer du disse effektene?</p> <p>Har du fått tilbakemeldinger fra elevene på effekten av gruppen?</p> <p style="padding-left: 40px;">Hvis ja, hvilke?</p> <p style="padding-left: 40px;">Hvis nei, hva baseres din vurdering på da?</p> <p>Hva er det med gruppen som gjør at den er fruktbar/ikke?</p> <p>Hvordan fungerer gruppen i forhold til den intensjonen du hadde da du startet?</p> <p>Hvordan vurderer du relasjonen mellom elevene i gruppen?</p> <p>Hvilke grep i gruppen opplever du har fungert godt?</p> <p style="padding-left: 40px;">Hva tenker du om det? Hvorfor tror du nettopp dette fungerte godt?</p>
Til slutt	<p>Hvis jeg sier at i teorien er grupperådgivning for minoritetsungdom et godt grep, hva tenker du om det?</p> <p>Er det noe du ønsker å dele med meg som jeg ikke har spurt om?</p> <p>Hva forventet du at jeg skulle være opptatt av?</p> <p>Noe annet enn det jeg har fokusert på ?</p>